

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση του Πανελληνίου Σωματίου Θεάτρου

περίοδος Δ' | τεύχος 141 | Ιανουάριος 2020

**...Ήρθε πάλι νέο έτος
εις την πρώτη του μηνός
ήρθα να σας χαιρετίσω
δούλος σας ο ταπεινός!**

(Κάλαντα Πρωτοχρονιάς
της Μακεδονίας)

τεύχος 141
Ιανουάριος 2020

περιεχόμενα

Της σύνταξης	2
ΠΣΘΣ: Κοπή πρωτοχρονιάτικης πίτας	3
Τα νέα του Καραγκιόζη	6
Για τη διαδραστικότητα στις παραστάσεις	11
Ο Αλή Πασάς στο θέατρο σκιών	13
Όταν ο Καραγκιόζης συνάντησε τη Μέρκελ στα Εξάρχεια	16
Αρχιμηνιά κι Αρχιχρονιά και...οι απαρχές του ελληνικού Θεάτρου Σκιών	19
Συζήτηση με τον Μιχάλη Ταυλάτο	23
Ο τούρκικος και ο ελληνικός Καραγκιόζης	26
Εκεί που οι καλικάντζαροι σμίγουν με το θέατρο σκιών	28
Ο Καραγκιόζης στην Αντίσταση	33
Του Μπαρμπούτη τα καμώματα	35

Ο Καραγκιόζης μας

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση
του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών

Συντακτική επιτροπή

Σωκράτης Κοτσορές
Τάσος Κούζαρος
Δημήτρης (Τάκης) Κωστιδάκης
Ιάσωνας Μελισσηνός
Κ. Ψυχραιμίας

Επιμέλεια κειμένων: Τάσος Κούζαρος

Σελιδοποίηση: Σωκράτης Κοτσορές

επικοινωνία

okaragkiozismas@gmail.com

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1925

Τζωρτζ 6, Αθήνα 10677

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Πάνος Καπετανίδης 210 4616664 - 6977357493

Δημήτρης (Τάκης) Κωστιδάκης 6942013881

www.karagkiozis.com

e-mail: somateiokaragkiozh@gmail.com

εξώφυλλο: «Ο Καραγκιόζης Χιονοδρόμος»,
του Τάσου Κούζη-Κούζαρου

Διαφημιστική ρεκλάμα του Αβραάμ Αντωνάκου

2020

Ευτυχές το νέον έτος!

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά, κι αρχή
καλός μας χρόνος, που μακάρι να
είναι για όλους τους συναδέλφους
και τους φίλους του θεάτρου σκιών,
γεμάτος από ευχάριστα γεγονότα, καλές ειδήσεις,
υγεία και προκοπή! Και τη φετινή χρονιά, θα
προσπαθήσουμε και με τη δική σας συνδρομή, να
παρουσιάσουμε μέσα από το περιοδικό μας, όσο το
δυνατόν πιο ευχάριστα, ενδιαφέροντα και χρήσιμα
θέματα, σχετικά με την επικαιρότητα, αλλά και την
ιστορική πορεία του Καραγκιόζη μας!

Με τους θερμότερους χαιρετισμούς μας
η Συντακτική επιτροπή

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ Κοπή πρωτοχρονιάτικης πίτας

Ο Άι-Βασίλης έφτασε και στο Σωματείο μας το βράδυ της Τετάρτης 8 Ιανουαρίου, όπου μέσα σ' ένα εορταστικό κλίμα πλήθος από Καραγκιοζοπαίκτες και φίλους αντάλλαξαν θερμές ευχές και γεύτηκαν ένα κομμάτι πίτα, πλούσια edésματα και ποτά για κάθε γούστο.

Τα φωτογραφικά ενσταντανέ μαρτυρούν το κλίμα της βραδιάς.

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΜΕ ΥΓΕΙΑ!

Χαρακτηριστικά φωτογραφικά στιγμιότυπα των εκλεκτών μελών και φίλων μας

Ο τυχερός της βραδιάς Νικόλας Πέππας με τον Πρόεδρο μας

Σκίτσο του Νικόλα Πέππα, το οποίο έστειλε στην εφημερίδα μας

Οι φωτογραφίες τραβήχτηκαν από την Πόπη Τζουβανά και τους Β. Καπετανίδη και Σ. Κοτσορέ, τους οποίους ευχαριστούμε για την παραχώρησή τους

«Καραγκιόζης... μπάι νάιτ»

Οκτώ παραστάσεις θεάτρου σκιών με ζωντανή μουσική, μόνο για ενήλικες
Με τον Νικόλα Τζιβελέκη

Ο Καραγκιόζης, η πιο γνήσια μορφή λαϊκής τέχνης που πάντα στηλιτεύει τα κακώς κείμενα κάθε εποχής, επιστρέφει και πάλι να ψυχαγωγήσει αποκλειστικά το ενήλικο κοινό. Αυτή τη φορά με οκτώ μοναδικές παραστάσεις από το πλούσιο ρεπερτόριο του.

Οι λάτρεις και μη του είδους έχουν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν παραστάσεις που σπάνια παρουσιάζονται στον μπερντέ. Σπαρταριστές κωμωδίες και έργα τρόμου θα παρουσιαστούν μετά από πολλά χρονιά. Περίτεχνες ζωγραφιστές αλλά και σκαλιστές φιγούρες θα παρελάσουν από το πανί. Επίσης, η συμβολή της λαϊκής ορχήστρας θα είναι καθοριστική, αφού θα ερμηνεύσει όλα τα γνωστά τραγούδια του μπερντέ που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με όλα τα είδη της ελληνικής μουσικής. Ο Καραγκιόζης είναι τόσο κλασσικός, όσο και επίκαιρος!

«Στον Καραγκιόζη συλλαμβάνει κανείς τον Έλληνα επ' αυτοφώρω να πιστεύει σταθερά και με υπερβολή κάποιες ιδέες που ήταν πάντα δικιές του». (Γιάννης Τσαρούχης, Επιθεώρηση Τέχνης, Φεβρουάριος-Μάρτιος 1959)

Κάθε Πέμπτη στις 21:15 από 9/1- 27/2/2019 με νέο έργο.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

9/1 Ο μάγος των Ινδιών (κωμωδία)
16/1 Ο απρόσμενος ευεργέτης (θρίλερ)
23/1 Το αμερικάνικο καρφί (κωμωδία)
30/1 Ο μεταννημένος αρχιληστής (θρίλερ)
6/2 Γιάννος και Παγώνα (έργο «φουστάνελας», ειδύλλιο)
13/2 Ο βρικόλακας του μεσονυχτίου (θρίλερ)
20/2 Γιατρός με το στανιό (κωμωδία)
27/2 Η αυτοκτονία του Καραγκιόζη (κωμωδία)
Διάρκεια: 90' με διάλειμμα

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Καραγκιοζοπαίχτης: Νικόλας Τζιβελέκης
Ούτι, τραγούδι: Γεράσιμος Παπαδόπουλος
Βιολί, τραγούδι: Θεολόγος Παπανικολάου
Βοηθός σκηνής: Κατερίνα Μιχαλάκη (φιλική συμμετοχή)
Φιγούρες θεάτρου σκιών: Νικόλας Τζιβελέκης, Δημήτρης Μπερέκος
Δημιουργία μακέτας: Χαρά Τζιβελέκη
Πληροφορίες για τις παραστάσεις: 6985122870
Τιμές εισιτηρίων: 10€ κανονικό, 8€ φοιτητικό, 6€ κάρτα ανεργίας-ΑΜΕΑ-πολύτεκνοι-άνω των 65
Εισιτήριο 4 παραστάσεων στην προνομιακή τιμή των 6€ η μία
Για ηλεκτρονικές κρατήσεις στο www.viva.gr

"Καραγκιόζης... μπάι νάιτ"

8 παραστάσεις θεάτρου σκιών
με ζωντανή μουσική

Μόνο για ενήλικες

με τον Νικόλα Τζιβελέκη

Από 9/1 μέχρι 27/2
Κάθε Πέμπτη στις 21:15
με νέο έργο

ούτι, τραγούδι: Γεράσιμος Παπαδόπουλος
βιολί, τραγούδι: Θεολόγος Παπανικολάου

Θέατρο ABATON
Ευπατριδών 3, Γκάζι
(250μ. από το μετρό Κεραμεικός)
www.theatroavaton.gr
Τηλ. κρατήσεων: 210 3412689

Ηλεκτρονική προώθηση
εισιτηρίων
viva.gr

Χορηγοί επικοινωνίας
αθίνα 984
news pepper

Οι πρωτότυπες ευχές και η κάρτα που λάβαμε
από τον Θεσσαλονικιό Καραγκιοζοπαίχτη Γιάννη Χατζή

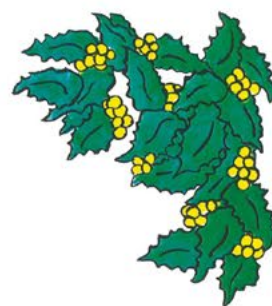
Το καλαμάρι έγραφε
και το χαρτί ομίλει...

... και εις έτη πολλά!

Ο ΚΑΡΑΧΩΙΩΤΗΣ
ΤΟΥ
Γ. ΧΑΤΖΗ

Χατζηαβάτης: Το καλαμάρι σου που έγγραφε
και το χαρτί που σου ομίλει
ρώτα τα Άγιε μου Βασίλη.
Απ' της τύχης τα γραμμένα
μπας και διάβασαν κανένα.
Ρώτα το, το καλαμάρι
και για με το παλικάρι.

Άι Βασίλης: Άρτζι, μπούρτζι και λουλάς,
είν' οι μέρες που περνάς,
μα κανένas και καμία
δε σου λέει "ξελευτερία".
Με τα δυο σου τα χεράκια,
δρόμους θα βρεις και σοκάκια,
να φωνάξουν με μανία
"Φτου και φτου, ξελευτερία"!

Εργαστήριο Θεάτρου σκιών με τον Ο. Κανλή

Εργαστήριο Θεάτρου Σκιών

Το θέατρο σκιών του Οδυσσέα Κανλή σε συνεργασία με τον νέο φιλόξενο χώρο Fairytale ΚΔΑΠ οργανώνουν ένα όμορφο εκπαιδευτικό εργαστήριο Καραγκιόζη για τους μικρούς μας φίλους. Οι μαθητές θα μάθουν να κατασκευάζουν φιγούρες από διάφορα υλικά να μιμούνται της φωνές των ηρώων καθώς και να παρουσιάσουν την δική τους παράσταση. Οι εγγραφές ξεκίνησαν! Έναρξη μαθημάτων Παρασκευή 24 Ιανουαρίου στις 7.30 μ.μ.

FAIRYTALE
ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ
ΝΥΜΦΑΙΟΥ 39 - ΕΥΟΣΜΟΣ
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, Τ.Κ. 562 24
ΤΗΛ. 2316 019820

ΠΣΟΣ

**στηρίζετε το
σωματείο
μας!**

Κάνετε κατάθεση στη Eurobank
IBAN: GR0802600620000170200632294

ΔΩΡΙΣΤΕ ΜΙΑ ΦΙΓΟΥΡΑ

στο αρχείο του Σωματείου μας!

Όσα μέλη ή φίλοι έχουν την ικανότητα να κατασκευάζουν φιγούρες, σκηνικά, ρεκλάμες ή έχουν στην κατοχή τους υλικό σχετικό με το Θέατρο Σκιών (συλλεκτικό ή καινούργιας κατασκευής), καλούνται να ενισχύσουν το Ιστορικό Αρχείο του Σωματείου, κάνοντας μια τέτοια δωρεά.

Μαυροδάφνη

Από το Μαύρο Θέατρο Πάτρας

Το Μαύρο Θέατρο της Πάτρας παρουσιάζει την πρωτότυπη παράσταση «Μαυροδάφνη». Το έργο αναβιώνει το κλίμα τον παλμό και τις πολιτικό-οικονομικές συνθήκες της πατραϊκής κοινωνίας στα τέλη της δεκαετίας 1860 με αρχές της επόμενης. Μια μυθοπλασία εμπνευσμένη από τη ζωή του Γουσταύου Κλάους, ιδρυτή της Αχάϊα Κλάους και από το θρύλο της Δάφνης. Η Μαυροδάφνη και το καρναβάλι, δύο στοιχεία της τότε πατραϊκής κοινωνίας, αλλά και της σημερινής, συνδέονται με ευρηματικό τρόπο με τον Πατρινό Καραγκιόζη, μέσα από την παράσταση του Κώστα Μακρή.

Ο σουρεαλισμός του θεάτρου σκιών, το περιπαιχτικό ύφος των τύπων του μπερντέ, η αφηγηματική πρωτοτυπία των διαλόγων αναδεικνύουν με αμεσότητα και ζωντάνια το φαινόμενο συνύπαρξης εμβληματικών τόσο πολιτιστικών στοιχείων της πόλης μας όσο και σημείων αστικού χώρου. Το έργο σκιαγραφώντας τις ιστορίες των ηρώων σε συνδυασμό με την προβολή παραπάνω εμβληματικών χαρακτηριστικών περιγράφει την ταυτότητα της πόλης μας μέχρι και σήμερα.

Θα παρουσιαστούν για πρώτη φορά οι φιγούρες του Κλάους, της Δάφνης καθώς και τα σκηνικά που θυμίζουν το χώρο των εγκαταστάσεων της Αχάϊα Κλάους (πύργοι κλπ).

**ΜΑΥΡΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ**

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ

Του Κώστα Μακρή

Κείμενο : Άρης Μηλιώνης, Γεωργία Καρατζά

Επιμέλεια σκηνοθεσίας : Μαρία Φραγκή

Βίντεο : Μάνος Μπουσές

Μουσική : Βίλλυ Τζούφα

Στίχοι : Κωνσταντίνος Μάγνης

Δώρα Τσάγκα στον ρόλο της Μαυροδάφνης

Στον μπερντέ :
Κώστας Μακρής
Μπάμπης Μακρής

ΘΕΑΤΡΟ "ACT"

Κυριακή 2/2 & 16/2/2020, 17:00

Πέμπτη 6/2 & 13/2/2020, 21:00

Τιμές εισιτηρίων:
10€ ενηλίκων, 7€ παιδικό

Συντελεστές:

ΣΕΝΑΡΙΟ- ΚΕΙΜΕΝΟ: Άρης Μηλιώνης, Γεωργία Καρατζά

ΣΤΙΧΟΙ: Κωνσταντίνος Μάγνης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑΣ: Μαρία Φραγκή

ΒΙΝΤΕΟ: Μάνος Μπουσές

ΜΟΥΣΙΚΗ: Βίλλυ Τζούφα

Παίζει η ηθοποιός Δώρα Τσάγκα στον ρόλο της Μαυροδάφνης

Στον μπερντέ : Κώστας Μακρής & Μπάμπης Μακρής

Παραστάσεις:

Κυριακή 2 Φεβρουαρίου στις 5:00μ.μ

Πέμπτη 6 Φεβρουαρίου στις 9:30μ.μ

Πέμπτη 13 Φεβρουαρίου στις 9:30μ.μ

Κυριακή 16 Φεβρουαρίου στις 5:00μ.μ

Στο ΘΕΑΤΡΟ ACT (Σκάλες Γεροκωστοπούλου 65, Πάτρα)

Τηλέφωνο κρατήσεων: 2610272037 & 6936122263

Τιμές εισιτηρίων: 10€ ενηλίκων, 7€ παιδικό.

Ο Καραγκιόζης στην αρχαία Ελλάδα

Το Θέατρο Σκιών του Σωκράτη Κοτσορέ, αυτή τη φορά θα ταξιδέψει μέχρι την αρχαία Ελλάδα, με δύο πρωτότυπες παραστάσεις.

“Ο Φρίξος και η Έλλη” και

“Ο Ιάσοντας και η Αργοναυτική Εκστρατεία”

Η Πρώτη Παράσταση παρουσιάζεται μετά από πολλά χρόνια και άνηκε στο ρεπερτόριου του Μεγάλου Καραγκιοζοπαίχτη Σπύρου Κούζαρου. Το Κείμενο και τις φιγούρες επιμελείται ο γιος του, Τάσος Κούζης-Κούζαρος.

Ο Φρίξος και η Έλλη

Ένας απ’ τους πιο ωραίους μύθους, είναι και αυτός του Φρίξου και της Έλλης, των δυο παιδιών της Νεφέλης και του Βασιλιά Αθάμαντα. Με παιδαγωγό τους, ποιον άλλον από τον φίλο μας τον Καραγκιόζη φυσικά! Θα αντιμετωπίσουν την κακή Μητριά τους, και πολλούς κινδύνους. Τις περιπέτειες που θα ζήσουν θα χαρείτε στο μπερντέ μας! Καλή σας διασκέδαση!

Ο Ιάσοντας και η Αργοναυτική εκστρατεία

Ο φίλος μας ο Καραγκιόζης, αυτή τη φορά θα ταξιδέψει στην αρχαία Ιωλκό και θα συναντήσει τον ξακουστό ήρωα Ιάσωνα, με τον οποίο και θα αντιμετωπίσει πολλές περιπέτειες, καθώς και το μοχθηρό Βασιλιά Πελία. Θα καταφέρουν άραγε να βγουν νικητές από αυτές τις δυσκολίες οι φίλοι μας; Ή μήπως όχι; Η συνέχεια επί της οθόνης!

ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ Σωκράτης Κοτσορές

**ΔΩΡΟ
σε κάθε
παιδί**

ΣΑΒΒΑΤΟ 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 6 μ.μ.
Ο Φρίξος και η Έλλη

ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 6 μ.μ.
**Ο Ιάσοντας και η Αργοναυτική
Εκστρατεία**

Σύλλογος Ηπειρωτών Γαλατσίου
Ρεθύμνης & Καποδιστρίου Γαλάτσι (Δίπλα στο Καμίνι)
είσοδος: 4 ευρώ

Θέατρο Σκιών Σωκράτης Κοτσορές
τηλ. 6974 478 288

Ένας προβληματισμός

σχετικά με την αναγκαιότητα της διαδραστικότητας στις παραστάσεις Καραγκιοζή

του Νίκου Μπαρμπούτη
Καραγκιοζοπαίκτη

Αγαπητοί αναγνώστες, καλησπέρα σας πέρα για πέρα!

Ονομάζομαι Μπαρμπούτης Νικόλαος, είμαι 29 ετών και ασχολούμαι με τον ξυπόλητο λαϊκό θυμόσοφο, τον φίλο μας τον Καραγκιοζή, από την ηλικία των τεσσάρων ετών. Το 1994 αποτελεί για μένα χρονολογία σταθμό, αφού τότε παρακολούθησα την πρώτη μου ζωντανή παράσταση από τον Κερατσινιώτη Καραγκιοζοπαίκτη Πάνο Καπετανίδη. Μαγεύτηκα με την πολυδιάστατη, παραδοσιακή λαϊκή μας Τέχνη και αυτό υπήρξε το έναυσμα που με έκανε να καταπιαστώ μαζί της.

Είμαι πτυχιούχος λογιστικής του τμήματος Διοίκησης και Οικονομίας του ΑΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας και τα τελευταία χρόνια, παράλληλα με τις παραστάσεις Θεάτρου Σκιών που παρουσιάζω στο ευρύ κοινό, εργάζομαι και ως τραπεζικός υπάλληλος. Το 2009 ξεκίνησα παραστάσεις με επαγγελματική ευσυνειδησία σε πολυπληθές κοινό όντας αυτοδίδακτος. Υπήρξα μόνο περιστασιακός βοηθός σε Καραγκιοζοπαίκτες που γνώρισα και

συνεργάστηκα από νεαρή ηλικία και δεν υπήρξε στην οικογένεια είτε στο ευρύτερο συγγενικό περιβάλλον κάποιος που να ασχολείται με την Τέχνη, για να υπάρχει background.

Για τους παραπάνω λόγους υπήρξε για μένα ανάγκη η συνεχής μελέτη της μίμησης των φωνών, του χειρισμού της φιγούρας, της κατασκευής εργαλείων ποικίλης τεχνοτροπίας, οι ατελείωτες πρόβες, οι πειραματισμοί και η παρακολούθηση ζωντανών παραστάσεων από καταξιωμένους μάστορες της Τέχνης, όπως οι αείμνηστοι Δάσκαλοι Βάγγος Κορφιάτης, Ευγένιος Σπαθάρης και άλλοι. Όλα τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα να ζωντανεύω κι εγώ με τη σειρά μου αυτόν τον ξυπόλητο λαϊκό ήρωα, που έχει τη δύναμη διαχρονικά να αφυπνίζει συνειδήσεις και να παρασέρνει το κοινό του σε έναν κόσμο ονείρου, ποίησης και φαντασίας.

Έτσι, λοιπόν, σήμερα έχοντας πλήρη συνείδηση, με απεριόριστο σεβασμό και αγάπη στην Τέχνη, επικοινωνώ μαζί σας για να θέσω το εξής ερώτημα:

Αρκεί μια διαδραστική παράσταση, για να φύγει ικανοποιημένο το κοινό; Κατά την προσωπική μου άποψη δεν αρκεί.

Ας βάλουμε τα πράγματα σε μια σειρά. Με τον όρο διαδραστικότητα εννοούμε την άμεση επικοινωνία του θεατή με τον Καλλιτέχνη. Το κοινό του Καραγκιόζη, που πλειονηφικά πλέον είναι τα παιδιά, συμμετέχει ενεργά στην παράσταση, συνομιλεί με τον Καραγκιοζοπαίκτη, επηρεάζει την πλοκή και την εξέλιξη του έργου και αποτελεί το εφελτήριο για αυτοσχεδιασμούς και λογοπαίγνια.

Σίγουρα, αυτή η διαδικασία κρατάει τον νέο ηλικιακά θεατή σε εγρήγορση και δεν του επιτρέπει να ξεφύγει η προσοχή του από το θέαμα ή ακόμα και να βαρεθεί σε ένα έργο με έντονο λόγο, όπως για παράδειγμα τα αστικά έργα, τα κοινωνικά, τα δράματα, τα ηρωικά, τα ληστρικά που δίνουν περισσότερο έμφαση στους διαλόγους μεταξύ των χαρακτήρων και λιγότερο στην λεκτική επικοινωνία με το κοινό κατά τη διάρκεια της παράστασης, σε αντίθεση με κωμωδίες, περιπέτειες, μυθοπλασίες κλπ.

Όμως, όταν υπάρξει ένα εκπαιδευμένο κοινό, με γνώσεις για το θέαμα και απαιτήσεις από τον Καλλιτέχνη που το εκπροσωπεί δεν αρκεί η διαδραστικότητα στην παράσταση.

Το κοινό πλέον στατιστικά και λόγω πολλών παραγόντων και με όχι αποκλειστική δική του ευθύνη, δεν έχει μέτρο σύγκρισης μεταξύ των Καραγκιοζοπαικτών και δεν έχει γνώσεις εις βάθος για το θέαμα, σε σύγκριση με παλαιότερες εποχές που η Τέχνη μας ήταν σε μεγαλύτερη ακμή και μεσουρανούσαν οι Καραγκιοζοπαίκτες. Τότε υπήρχε έντονη λογοκρισία!

Εάν δεν άξιζε ο Καραγκιοζοπαίκτης το κοινό τον αποδοκίμαζε, τον γιούχαρε και σύμφωνα με

μαρτυρίες παλαιών εκπροσώπων της Τέχνης, όπως για παράδειγμα ο αείμνηστος Γιάνναρος έλεγε χαρακτηριστικά, ότι σου πέταγαν αντικείμενα, ακόμα και ντομάτες επάνω στο πανί, εάν ο καλλιτέχνης δεν κατάφερνε να συγκινήσει το κοινό. Σήμερα ο γονέας που συνοδεύει το παιδί σε μια παράσταση Θεάτρου Σκιών, εάν δει το παιδί του να συνομιλεί με τον Καραγκιόζη κατά τη διάρκεια της παράστασης, είναι ευχαριστημένος και δεν δίνει προσοχή στην περίπτωση που η παράσταση γίνει παιδαριώδης ή καθαρά εμπορική.

Αυτός ο παράγοντας συντελεί στο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουν εισχωρήσει στην Τέχνη και μερικά άτομα ανειδίκευτα, χωρίς γνώση του επαγγέλματος με γνώμονα το “εύκολο κέρδος”, την εμπορευματοποίηση της Τέχνης, την προχειρότητα με την νοοτροπία του : «εάν συνομιλώ με το κοινό δια μέσου της φιγούρας το κέρδισα το παιχνίδι». ΛΑΘΟΣ! Κερδίζουν την πρόσκαιρη αναγνώριση από ένα ανεκπαίδευτο κοινό με λιγότερα ερεθίσματα και προσλαμβάνουσες για το θέαμα και ταυτόχρονα δεν σέβονται την Τέχνη παρουσιάζοντας την με λάθος τρόπο, αγνοώντας ή ακόμη και αδιαφορώντας για τις συνέπειες στην ποιότητα του θεάματος.

Εν κατακλείδι, πιστεύουμε ότι δεν αρκεί μόνο η διαδραστικότητα σε μια παράσταση Θεάτρου Σκιών, για να ψυχαγωγήσει με επιτυχία ένα απαιτητικό και με γνώσεις για το θέαμα κοινό, όπως ήταν παλαιότερα και όπως ευελπιστούμε να ξανά γίνει κάποτε. Αυτό που αποτελεί επιτακτική ανάγκη είναι να υπάρχει, σε συνδυασμό με την διαδραστικότητα, ένα πλήθος από ευφυολογήματα, πετυχημένα λογοπαίγνια και καλαμπούρια, διδακτικά μηνύματα αλλά κυρίως γνώση για την Τέχνη από τους εκπροσώπους της και ΤΑΛΕΝΤΟ, ΣΕΒΑΣΜΟΣ, ΔΟΥΛΕΙΑ, ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΑΦΟΣΙΩΣΗ.

Σπαθάρης Ευγένιος-Ο χορός του Ζαλόγγου και η μάχη του Σουλίου, 1948

Μερικές πρώτες πληροφορίες για τον Αλή Πασά στο Θέατρο Σκιών

Σωκράτης Κοτσορές

Καραγκιοζοπαίχτης-Καλλιτεχνικός Διευθυντής Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών

Ο Αλή Πασάς είναι ένας χαρακτήρας που υπάρχει στο θέατρο σκιών και οι καραγκιοζοπαίχτες τον παρουσιάζουν πάντα με μια ιδιαίτερη βραχνή φωνή, διαφορετική από τους υπόλοιπους πασάδες. Επίσης σκηνικά υπήρχε και ξεχωριστό σαράι για τον Αλή Πασά. Σε πολλά έργα ο Αλής έχει πρωταγωνιστικό ρόλο. Πρώτη και καλύτερη η παράσταση του ήρωα των Αγράφων Κατσαντώνη. Εκεί ο Αλή Πασάς, το Λιοντάρι της Ηπείρου προσπαθεί με χίλιους τρόπους να συλλάβει είτε να εξοντώσει τον Κατσαντώνη, αλλά δεν τα καταφέρνει. Στην

παράσταση αυτή πρωτοεμφανίστηκε και η φιγούρα του θρυλικού Βεληγκέκα, η οποία καθιερώθηκε, ως μία βασική φιγούρα πλέον.

Υπάρχει και η παράσταση με τον Αλή πασά και την κυρά Φροσύνη, όπου ο Αλή πασάς είναι ερωτευμένος με τη Φροσύνη, αλλά αυτή αγαπάει το γιο του, τον Μουχτάρ. Εξοργίζεται η γυναίκα του Μουχτάρ και απειλεί τον Αλή ότι εάν δεν θανατώσει τη Φροσύνη, θα διαμαρτυρηθεί στον πατέρα της, στον Ιμπραήμ του Μπερατιού. Στο τέλος της παράστασης ο Αλής δίνει διαταγή να πνίξουν τη Φροσύνη μαζί με άλλες 17

στη λίμνη των Ιωαννίνων, διότι ήταν άπιστες προς τους συζύγους τους και τις τιμωρεί για να υποστηρίξει την ηθική στα Γιάννενα. Οι Καραγκιοζοπαίκτες παρουσίαζαν πολύ εντυπωσιακά την τελική σκηνή της παραστάσεως, αφού εμφανιζόταν στο μπερντέ η λίμνη των Ιωαννίνων και οι φιγούρες ήταν σε μικρογραφία, σαν να φαινότουσαν από μακριά. Στο τέλος της παράστασης, ο Αλή πασάς, μετανοιωμένος από το κακό που έκανε, πηγαίνει στην άκρη της λίμνης και τραγουδάει: «Χίλια καντάρια ζάχαρη θα ρίξω μες στη λίμνη, για να γλυκάνει το νερό, να πιει η κυρά Φροσύνη».

Υπάρχει επίσης η παράσταση ο Αλή πασάς και οι Σουλιώτες, στην οποία εξιστορείται ολόκληρη η περιπέτεια και οι πόλεμοι του Αλή Πασά στην προσπάθειά του να πατήσει το Σούλι και να εξαφανίσει τη δύναμη των Σουλιωτών. Η εκδοχή αυτή, όπως μου την ανέφερε ο καλλιτέχνης του θεάτρου σκιών, Τάσος Κούζαρος, αρχίζει από την εκστρατεία προς το Σούλι, στη συνέχεια, η προδοσία του Πήλιου Γούση, η ανατίναξη στο Κούγκι και κορυφώνεται με το χορό του Ζαλόγγου. Στο τέλος της παραστάσεως βγαίνει η Ελλάδα και δαφνοστεφανώνει τους ηρωικώς πεσόντες Σουλιώτες, αλλά και τις ηρωίδες Σουλιώτισσες που έπεσαν από τα βράχια του Ζαλόγγου για να μην γίνουν χαρέμι στον Αλή πασά.

Σπαθάρης Ευγένιος-Ο Αλή πασάς δίνει εντολές στον Ομέρ Βρυώνη

Ο Αλή Πασάς του Θανάση Τζοϊτή, από τη συλλογή του Σωκράτη Κοτσορέ

Σπαθάρης Ευγένιος-Ο Αλή πασάς και η κυρά Φροσύνη

Μία ακόμα παράσταση είναι η Χάιδω η Σουλιώτισσα που την παρουσίαζε ο Μεγάλος Καραγκιοζοπαίκτης Αβραάμ Αντωνάκος. Οι πληροφορίες μου προέρχονται από το αρχείο του Καραγκιοζοπαίκτη Γιάννη Χατζή. Στο έργο αυτό, ο Αλή πασάς προσπαθεί να πιάσει την καπετάνισσα Χάιδω, και δεν τα καταφέρνει, στέλνει λοιπόν έναν αποσπασματάρχη για να την συλλάβει, ξιφομαχούν με τη Χάιδω η οποία τελικά του κόβει το κεφάλι και το στέλνει πεσκέσι στον Αλή πασά.

Μια ακόμα παράσταση που έπαιζε ο Μάνθος Αθηναίος, ήταν ο γάμος στο Κλείνοβο, που

ο Αλή πασάς πάει να κλέψει τη νύφη. Όμως εδώ, ο Κατσαντώνης πηγαίνει και αρπάζει πρώτος τη νύφη, δήθεν ότι την αγαπάει το πρωτοπαλίκarlo του, για να τη σώσει από τα νύχια του Αλή πασά. Κατά πληροφορίες του Μίμη του Μόλλα, στο έργο αυτό αντί για τον Κατσαντώνη, βγαίνει ο καπετάν Βλαχάβας, άλλος ιστορικός ήρωας των χρόνων πριν το '21, τον οποίο συνέλαβε και βασάνισε ο Αλής στον περίφημο πλάτανο στα Γιάννενα.

Πάρα πολλά άλλα μπορούν να ειπωθούν, ελπίζω σε μία νέα εγγραφή να σας αναφέρω και άλλα.

–Πολλές ευχαριστίες οφείλω στον Μίμη το Μάνο, που εδώ και πολύ καιρό μου αφηγείται τις περιπέτειες του Καραγκιόζη και του Αλή Πασά.

Όταν ο Καραγκιόζης συνάντησε τη Μέρκελ στα Εξάρχεια

Του Γιάννη Σολδάτου

Το Περιοδικό μας, σας παρουσιάζει τη συνέχεια του έργου του Γιάννη Σολδάτου, που μας παραχώρησε και τον ευχαριστούμε, θα δημοσιεύεται σε συνέχειες στα επόμενα τεύχη.

Καλή ανάγνωση!

Επιμέλεια: Σωκράτης Κοτσορές

Β' Μέρος

Είναι μόνη της η Προσφυγοπούλα που βγάζει και πετάει την καμπαρντίνα της και από κάτω φοράει ένα τρύπιο παντελόνι και μια φτωχική ζακέτα. Ανακατεύει και τα μαλλιά της.

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Εγώ είμαι Αφγανή, από το Αφγανιστάν. Ήρθα στην Ελλάδα πριν από δώδεκα χρόνια, έξι χρονώ ήμουνα τότε, και τώρα είμαι δεκαοκτώ. Με φέρανε για τους Ολυμπιακούς, τη μάνα μου φέρανε δηλαδή, για να δουλέψει. Η δουλειά δεν είναι ντροπή. Για τους ξένους επισκέπτες δούλευε, ερωτικές υπηρεσίες πρόσφερε και καλά λεφτά μάζευε...

Στο μεταξύ ξετρυνώνει ο Κολλητήρης, ρακένδυτος, αλλά με κάποιο εξεζητημένο στιλ και την παρακολουθεί.

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Μετά ήρθαν τα δύσκολα... Μας διώξαν, γυρίσαμε στο Αφγανιστάν, φτώχεια και οι Ταλιμπάν να μας κυνηγάνε να μας λιντσάρουν, επειδή άκουσαν πως η μάνα μου ήταν πουτάνα. Φύγαμε στην Περσία, μετά προς το Βορρά, μείναμε λίγο Συρία, δεν μας έπαιρνε, περάσαμε Τουρκία, ξαναγυρίσαμε εδώ, μας ξαναδιώξαν, βρεθήκαμε πάλι Τουρκία και πριν είκοσι μέρες έφτασα μόνη στη Χίο. Η μάνα μου πνίγηκε, όταν βούλιαξε το σαπιοκάραβο... Έκανα τρεις φορές το ταξίδι ως τα σύνορα, Πειραιάς-Ειδομένη, μπρος πίσω, έβγαλα κάλους από τους ποδαρόδρομους και πάλι στην Αριστοτέλους βρίσκομαι, προς τη Σωκράτους. Ένας πριν λίγο με ρώτησε πόσο πάει

η ταρίφα. Πεντακόσια του είπα, μπας και κάνω την τύχη μου. Με πέρασε για παλαβή...

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Σε ποιον μιλάς;

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Σε κανένα... Εσύ ποιος είσαι;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Κολλητήρης... Είμαι το μεγάλο παιδί του Καραγκιόζη. Είμαι έξυπνος και εφευρετικός σαν τον πατέρα μου. Τώρα είμαι άστεγος, όπως όλη η οικογένεια...

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Κι εγώ άστεγη είμαι, δεν είχα ποτέ σπίτι. Εσάς σας πήρανε το σπίτι;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Έβαλαν ΕΝΦΙΑ στην παράγκα μας, στο Πέραμα και φόρο μεταποίησης στο αυγό που έκανε μια κότα που είχαμε, επειδή η μαμάκα το τηγάνιζε με αλατοπίπερο. Πήραμε των ομματιών μας και ξενιτευθήκαμε.

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Και πού πήγατε;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Σολωμού, κάτω από την πλατεία, σε ένα σκεπασμένο πεζοδρόμιο. Τώρα ο μπαμπάκος λέει πως είμαστε άστεγοι... Είμαι αμήχανος... Αν θέλεις, σε φιλοξενώ στο αρχοντικό μου. Ο πασάς υποσχέθηκε σε αυτόν που θα φονεύσει τον κατηγορούμενο όφι του παλαιοκομματισμού, έχουμε χάσει τα αυγά και τα πασχάλια, να του δώσει εκατό λίρες μπαξίσι, τη θυγατέρα του για σύζυγο και το Υπουργείο των Οικονομικών για επάγγελμα.

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Δεν καταλαβαίνω τίποτα.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Πρόσεξέ με: Θα το παίζεις θυγατέρα του πασά, μουσουλμάνα, Ερντογάν, κόρη του σεΐχη Αλαμανή και τέτοια. Ας πούμε πως σε παντρεύτηκα, θα πάρεις και άσυλο και υπηκοότητα και αεροπορικό εισιτήριο για Γερμανία. Θα πάρω εγώ εκατό λίρες μπαξίσι, τα μισά δικά σου, και το

Υπουργείο Οικονομικών για να αποκατασταθώ.

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Και το καταραμένο φίδι που πρέπει να σκοτώσεις;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Έχει σαύρες και αρουραίους εκεί που μένουμε... Είσαι;

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ: Είμαι, ρε. Και τι έχω να χάσω; Μ' αρέσεις κιόλας...

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Κι εμένα... Ε, ρε γλέντια...

Καραγκιόζικη μουσική και οι δύο χορεύουν ένα γαμήλιο ταγκό και μετακινούνται πιο πέρα που είναι το κατάλυμά τους. Αλλαγή.

Ο Συγγραφέας Γιάννης Σολδάτος

Βγαίνει η Αγλαΐα κραδαίνοντας τη σκούπα.

ΑΓΛΑΪΑ: Πού είσαι, αναθεματισμένη Κολλητήρη;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Μαμάκα, παντρεύτηκα.

Η Αγλαΐα γυρίζει γύρω από την Προσφυγοπούλα και την επεξεργάζεται με κωμικές γκριμάτσες. Βγαίνει και ο Καραγκιόζης και επεξεργάζεται την Προσφυγοπούλα.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (μουρμουράει). Ησαΐα, χόρευε, βάραι η κοιλιά μου ταμπούρλο... Τι είναι αυτό που παντρεύτηκες, Κολλητηράκο;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Γυναίκα, μπαμπάκο, τι ήθελες να είναι;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Πού να ξέρω, η ξαδέρφη σου η αναρχοαυτόνομη παντρεύτηκε προχτές και πήρε άνδρα.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Γυναίκα, είναι τι θα έπαιρνε;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Κι ο Παντελής ο στραβολαίμης που παντρεύτηκε άνδρα;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Αυτός είναι ομοφυλόφιλος. Υπέγραψε σύμφωνο συμβίωσης με τον Αριστομένη και συγκατοικούν στο πεζοδρόμιο της Κλεισόβης... Άμα πεθάνει ο ένας, θα κληρονομήσει ο άλλος το πεζοδρόμιο...

ΑΓΛΑΪΑ: (δίνει τη σκούπα στην Προσφυγοπούλα). Άντε, νύφη μου, σκούπισε το πεζοδρόμιο. Όλη νύχτα τα σπάσανε οι μπαχαλάκηδες. Γεμίσαμε σπασμένα γυαλιά.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Ο Πιτσικόκος φταίει. Αντί να πετάει τις μολότοφ προς τους απέναντι, πήγε απέναντι και τις πέταγε κατά δω.

Η Προσφυγοπούλα παίρνει τη σκούπα και αρχίζει

να σκουντίζει. Ακούγεται σειρήνα και ήχος μολότοφ και δακρυγόνου.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Ε, ρε γλέντια...

Ο Καραγκιόζης ξετρυπώνει μια μάσκα, ό,τι βρει, ακόμη και μάσκα θαλάσσης και τη φοράει, μοιράζει και στους άλλους. Ταμπουρώνονται πίσω από ξεχαρβαλωμένα κασόνια και καναπέδες. Καπνοί. Μπαίνει ο Βεληγκέκας, μέσα σε καπνούς και κρότους, και αρχίζει να τους δέρνει με ένα γκλομπ. Μετά βουτάει την Προσφυγοπούλα, τη δένει σαν κατσίκι από το λαιμό και την τραβάει.

ΒΕΛΗΓΚΕΚΑΣ: Πογιά, ορέ έκανε μπάχαλο το πλατεία, σας λιανίσω όλους. Τσούπρα, παράνομο μετανάστη... Γυρνάω δέσει εσένα. (Δείχνει τον Κολλητήρη και φεύγει).

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Κολλητηράκο, την έβαψες, πάρε δρόμο, κατά το Μενίδι, κρύψου με τους καρβουνιάρηδες...

ΑΓΛΑΪΑ: Φύγε να σωθείς, και δεν έχει καρβουνιάρηδες στο Μενίδι, τους πάτησε το τρένο.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Πιτσικόκο! Πιτσικόκο! Φέρε μολότοφ, θα γίνει το Κούγκι... Πιτσικόκο! Φώναξε τον Καμμένο. Μας πήρανε τα σώβρακα!!! Πιτσικόκο μολότοφ!

ΑΓΛΑΪΑ: Είναι απέναντι και τις πετάει κατά δω.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Το βλαμμένο θα μας βγάλει κανένα μάτι.

ΑΓΛΑΪΑ: Θα γκρεμίσει και τον τέτζερη με τη νερόσουπα...

Ξαναγυρίζει ο Βεληγκέκας με το σκοινί.

ΑΓΛΑΪΑ: Όχι το παιδί μου.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Πιτσικόκο! Πέτα μολότοφ! Τώρα!

ΒΕΛΗΓΚΕΚΑΣ: Αντίσταση κατά της αρχής. Ψηλά τα χέρια. (Πετάει το σκοινί σαν λάσο και πιάνει τον Κολλητήρη από το λαιμό, που καρδώνεται).

ΑΓΛΑΪΑ: Το παιδί!!! Το παιδί!!! (Ο Βεληγκέκας της αμολάει κλωτσιά και την ζαπλώνει. Εκείνη κρατάει την κοιλιά της). Το παιδί!!! Το παιδί!!!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (στον Βεληγκέκα). Ρε, είσαι σοβαρός; (Ο Βεληγκέκας του αμολάει κλωτσιά και τον διπλώνει. Εκείνος κρατάει την κοιλιά του). Οι όι

μάννα μου, κοινοχόλιασε ένα φασόλι που είχα καταπιεί. *(Ανασηκώνεται)*. Κατάχρηση εξουσίας. *(Ο Βεληγκέκας του αμολάει δεύτερη)*.

Ο Βεληγκέκας τραβάει σαν κατσίκι από το λαιμό τον Κολλητήρη. Μπαίνει ο Μπαρμπαγιώργος με την γκλίτσα.

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: *(στον Βεληγκέγκα)*. Ρε, ζα-γάρ, άσ' το πδί, γιατί σου πήρε ο Αλάχ τα ζουντανά και τα πθαμένα σ' και πρώτα παίρνει του λόγου σου, Ισλαμιστή.

Του αμολάει με την γκλίτσα. Πάλη των δύο με γκλομπ και γκλίτσα, νικάει ο Μπαρμπαγιώργος και έχει κάτω πατημένο τον Βεληγκέγκα.

Ξεκαρδώνεται ο Κολλητήρης, αλλά δεν του βγαίνει φωνή, αναθαρρεύει ο Καραγκιόζης.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Μπαρμπούλη, ο Τουρκαλάς μας έκλεψε τη νύφη.

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: *(στον Βεληγκέγκα)*. Ρε, ζα-γάρ, ποια νύφη ήκλεψες.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: *(μισοπνιγμένος)*. Τη βεζυροπούλα...

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: Άει από κει κι συ, ζαγάρ, που παντρεύτηκες τη βεζυροπούλα. Πού τη βρήκες, στ' μστλευριά;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ: Ήρθε προσφυγοπούλα από το Αφγανιστάν.

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: *(στον Βεληγκέγκα)*. Ρε, ζα-γάρ, του προσφυγάκι ήκλεψες, ζαγάρ;

ΒΕΛΗΓΚΕΚΑΣ: Πέταγε μολότοφ... Παράνομο μπήκε χώρα...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Μπάρμπα, δείρ' τον πολύ, σε δουλεύει.

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: *(δέρνει τον Βεληγκέγκα)*. Ζαγάρ, φέρ' το προυσφυγάκι αμέσως.

ΒΕΛΗΓΚΕΚΑΣ: Το πήρε το περιπολικό.

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: *(δέρνει τον Βεληγκέγκα και μετά τον αφήνει για να λακίσει εκείνος)*. Ιξαφανίσου. *(Στον Κολλητήρη)*. Έλα εδώ πδί τ' ανηψιδιού μου να πάμε να ελευτερόσουμε τη πεντάμορφ'... Θα πάμ' στη διοίκηση Στάσ' να σινιαριστώ πρώτα... Θειά Παύλαινα άνοιζ' το σεντούκι. Δώστε μου τη σκούφια μ' τη γαϊτανοφόρα, με τα πράσινα, τα κίτρινα, τα κόκκινα, τα γαλάζια, τα σιρειταρένια... Σκάρπες καρδισιώτικες, γουδέτες με τ' όνομα και τα τσαρούχια τα πετσένια. Το πουκάμισο το χασεδένιο, με τα 18 μπαλώματα που 'γόρασα στο πανηγύρ' στα Καρδισουμάγουλα με διόμσι ευρουλάκια. Το σελάχι με τους σταυραετούς, με αλιφασκιά, απήγανο, εννιά αδελφών το γέμα, την πέτρα της κολάσεως, της νυχτερίδας το κόκ'λο, την τσαντίλα με το μονόγαλο, τη φλογέρα και τη χατζάρα, να την έχω για κανένα κοκοτό... Φέρτ' μ' τ' αλεύρι να μπουρνταριστώ και την καράμπα να βάψω το μουστάκι. Φέρτ' μ' τ' το μπουκάλι με το πετρέλαιο να μουσκουμιριστού... Άι και σε λίγου έφτασα. Βαράτε τις φλουγέρες.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Βαράτε, βιολιτζήδες!

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: Πάου κατά διοίκηση μεριά. *(Παίρνει τον Κολλητήρη και φεύγουν)*.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Καλό βόλι. *(Σκάει μολότοφ)*. Πιτσικόκο! Αξιότιμη συμβία, ξέρεις τι σκέφτηκα;

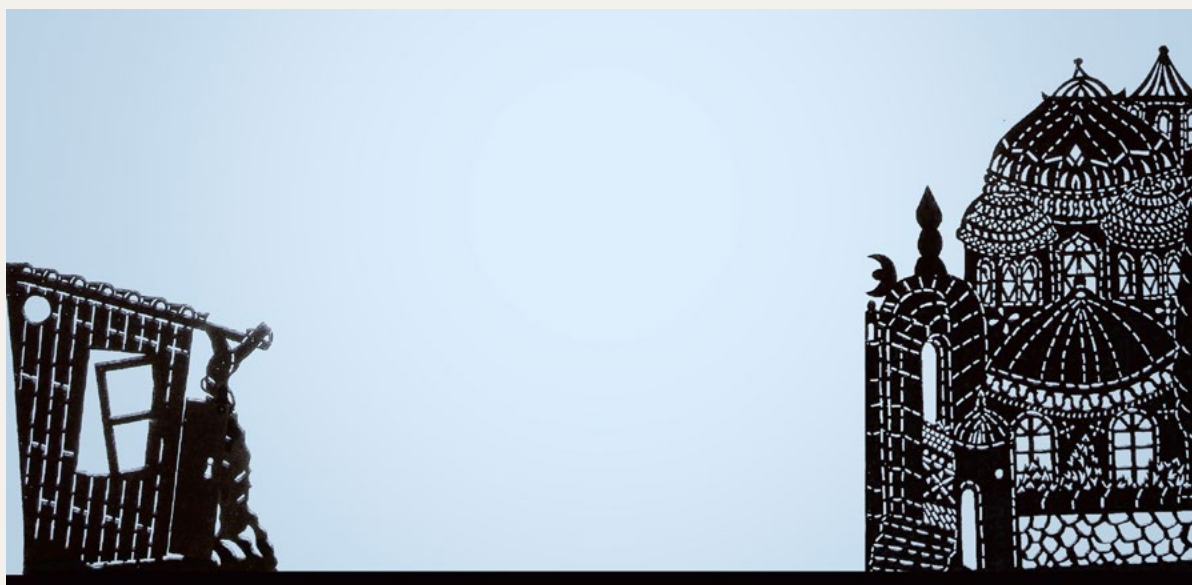
ΑΓΛΑΪΑ: Τι;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Τίποτα...

ΑΓΛΑΪΑ: Μπράβο, αντρούλη μου, κι εγώ βαριέμαι να σκέφτομαι...

Αράζουν και κοιτάζουν το δρόμο. Τραγουδί καθημερινότητας. Αλλαγή.

Τέλος δεύτερου Μέρους

Παράγκα-Σαράι του Ευγένιου Σπαθάρη

Αρχημηνιά κι Αρχιχρονιά και... οι απαρχές του ελληνικού Θεάτρου Σκιών

του **Αναστάσιου Κούζη (Κούζαρου)**
καλλιτέχνη του Θεάτρου Σκιών, φιλόλογου

Η λαμπρή εορταστική περίοδος του «Δωδεκαημέρου» προσφέρεται να αναβαπτιστούμε στις «Παραδόσεις του Ελληνικού Λαού», όπως τις κατέγραψε και τις ερμήνευσε ο πατέρας της Ελληνικής Λαογραφίας, Νικόλαος Γ. Πολίτης (Καλαμάτα 3/3/1852 – Αθήνα 12/1/1921), και ιδιαίτερα σ' αυτές των Καλλικαντζάρων, όπου και ψηλαφούμε τις απαρχές της δημιουργίας του καθ' ημάς Θεάτρου Σκιών.

Ανάμεσα στο πλήθος των ετυμολογικών ερμηνειών της λέξεως Καλλικαντζαρος εστιάζουμε σε δύο: σ' εκείνη που δηλώνει πως «...Η λέξη δεν ετυμολογείται εκ της τουρκικής ούτε κι ότι υπάρχει άλλη συγγενής λέξη, γιατί το καρακόντζολος είναι παρμένο από την ελληνική εκ του τύπου καρκάντζολος. Μάλιστα το ότι οι Τούρκοι έχουν ακριβή συνείδηση αυτού, πιστεύοντας ότι με το όνομα αυτό δηλώνεται το πονηρό πνεύμα που εμφανίζεται κατά τις ημέρες των χριστιανικών εορτών του Δωδεκαημέρου, αποδεικνύεται από το «Ρούζ Ναμέ», δηλαδή το «παντοτινό καλανδάριο», όπου η επήρεια του πονηρού εκείνου πνεύματος σημειούται σε ημέρες μηνών του χριστιανικού και όχι του οθωμανικού ημερολογίου. Σ' αυτό στην 25η Δεκεμβρίου προσγράφονται οι λέξεις Εββελί Κόντζολος, δηλαδή πονηρός Κόντζολος, στην δε 6η Ιανουαρίου ακχίρί Κόντζολος, δηλαδή τελευταία του Κόντζολου, και προστίθεται ότι είναι η ημέρα κατά την οποία οι Κιουφχάρ (δηλαδή οι άπιστοι) βυθίζουν το σταυρό των εις το νερό. Ο εκδότης του ημερολογίου τούτου σημειώνει ότι τη δοξασία περί του Καρακόντζολος παρέλαβαν οι Τούρκοι παρά των Ελλήνων».

Η δεύτερη ετυμολογία που εντυπωσιάζει είναι πως η λέξη αποτελείται από δύο συνθετικά, από τη λατινική Caliga(=στρατιωτικό υπόδημα),

εξ ου τα Καλίγια ή Καλίκια, και τη λέξη τσαγγίον, η οποία κατά τους Βυζαντινούς χρόνους δήλωνε είδος ψηλών υποδημάτων, που περιεσώθη στη λέξη τσαγκάρης. Οι Καλλικαντζαροι πιστεύεται πως έχουν Καλίκια, δηλαδή οπλές τράγων αντί για πόδια ή ότι φορούν τσαγγία, δηλαδή σιδεροπάπουτσα ή τσαρούχια, ή έχουν πόδια γαϊδάρου και ξύλινα παπούτσια, ή πόδια στραβά με την πτέρνα μπροστά και τα δάκτυλα πίσω. Φυσικά ανάπηροι στα κάτω άκρα και με διάφορες στρεβλώσεις και κακώσεις δικαιολογούν μια τέτοια δοξασία, αξίζει στο σημείο αυτό να θυμηθούμε τα παράταιρα και με στραβά δάκτυλα ποδάρια του Καραγκιόζη.

Κοινό όνομα προς δήλωση των δαιμονίων του Δωδεκαημέρου είναι και το Παγανός (εκ του λατινικού paganus) που σημαίνει τον χωρικό και τον αστράτευτο και που μετέπεσε να δηλώνει τον Εθνικό, το μη Χριστιανό, τον αβάπτιστο. Όσο για τις σύγχρονες Παγάνα και Παγανιά σημαίνουν περίπολο ανάμεικτη από στρατιώτες και πολίτες για την καταδίωξη ληστών, εχθρών ή για κυνήγι αγριμιών. Θυμηθείτε τον πίνακα του Ρέμπραντ «Η Νυκτερινή Περίπολος».

Ποια όμως είναι η ιστορική βάση απ' όπου προέρχονται αυτές οι δοξασίες περί δαιμονίων του Δωδεκαημέρου; Ο Νικόλαος Πολίτης εξηγεί πως η αιτία πρέπει να αναζητηθεί στις τελετές που πραγματοποιούνταν κατά το χειμερινό ηλιοστάσιο, δηλαδή «κατά τας χειμερινάς τροπάς του ηλίου». Τότε η χριστιανική εκκλησία όρισε να τελούνται οι μεγάλες Δεσποτικές εορτές, της Γεννήσεως, της Περιτομής και της Βαπτίσεως του Χριστού, για να αντικατασταθούν οι πολυθόρυβες και δημοφιλείς εορτές των Εθνικών: την 17η Δεκεμβρίου ετελούντο τα Σατουρνάλια, η εντελώς εξελληνισμένη γιορτή των Κρονίων, που για μακρό χρονικό διάστημα εξακολουθούσαν να πανηγυρίζουν οι Χρι-

στιανοί, Ρωμαίοι και Έλληνες. Την 25η Δεκεμβρίου η για πρώτη φορά το έτος 274μ.χ εορτή των γενεθλίων του Αηττήτου Ηλίου (Natalis invictisolis), που θεσπίστηκε επίσημα από τον Αυτοκράτορα Αλέξανδρο Σεβήρο, αλλά η ημέρα εκείνη ήτο κυρίως η Bruma, το χειμερινό ηλιοτρόπιο, που πανηγυριζόταν απ' τους εκχριστιανισθέντες Έλληνες του Βυζαντινού κράτους μέχρι το τέλος τουλάχιστον του 12ου αιώνας. Την 1η Ιανουαρίου ετελείτο η γιορτή των Καλανδών, την 3η Ιανουαρίου τα Βότα ή Βοτά, δηλαδή οι ευχές, που απ' τον 3ο αιώνα ετελείτο σ' όλο το Ρωμαϊκό κράτος. Την 4η Ιανουαρίου τα Λαρεντάλια, ενώ την 7η η εορτή του Ιανού. Οι χριστιανικές εορτές δεν μπόρεσαν να εξαλείψουν τις εθνικές και μετά την παντελή επικράτηση του Χριστιανισμού για πολλούς αιώνες πανηγυρίζονταν ετησίως αυτές Ελληνικότερον όπως αναφέρει εκκλησιαστικός συγγραφέας.

ΚΑΛΑΙΝΔΑΙ

Η πιο επίσημη και λαμπρή απ' τις εθνικές εορτές που ετελούντο κατά τους Βυζαντινούς Χρόνους ήταν η των Καλανδών στο μέσο του Δωδεκαημέρου. Επί Αλεξάνδρου Σεβήρου (222-235μ.χ) συγκαταλεγόταν στις πιο μεγάλες γιορτές. Κατά τον 4ο αιώνα έγινε «κοινή εορτή απάντων οπόσοι ζώ-

σιν υπό την των Ρωμαίων αρχήν», όπως λέγει ο Λιβάνιος (Εκφρασις Καλανδών Τόμος 4ος σελ. 1053). Σ' αυτό μόνο διέφερε ο πανηγυρισμός αυτής μετά την επικράτηση του Χριστιανισμού, ότι δεν γίνονταν θυσίες. Η εορτή είχε ακραιφνώς εθνικό χαρακτήρα και η χριστιανική εκκλησία ανέκαθεν την καταπολέμησε με σφοδρότητα, αλλά μάταια. Περί το έτος 400μ.χ ο Αστέριος Επίσκοπος Αμασείας μας δίνει στον «Λόγο Κατηγορικό της Εορτής των Καλανδών» μία διαφωτιστική εικόνα για όσους πανηγύριζαν αυτή την εορτή, που την αποκαλεί, εορτή «του έξωθεν συρφετού, πολύ συνάγουσαν του Μαμωνά το αργύριον και των άλλων καπηλείαν εφελκομένην την αγοραίον τε και ανελεύθερον». Πρωταγωνιστής της ο πεινασμένος αστικός όχλος, η φτωχολογιά «Δημόται αγύρται», όπως τους αποκαλεί ο Ιεράρχης, άνεργοι, άεργοι, ζητιάνοι, ανάπηροι κάθε λογής κι όλος ο υπόκοσμος απ' τη μια, κι απ' την άλλη «οι της ορχήστρας θαυματοποιοί», οι μίμοι, οι ταχυδακτυλουργοί, οι νευροσπάσται, χορευτές και λοιποί διασκεδαστές που ξεχύνονταν απ' τον ιππόδρομο. Όλοι, για να ψάλλουν δήθεν εγκώμια και επαίνους για τους νοικοκύρηδες συγκροτώντας θιάσους, πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι επιμένοντας μέχρι να αποσπάσουν την ελάχιστη αμοιβή και το παραμικρό φαγώσιμο,

ιδιαίτερα απ' τους πλούσιους. Όσο για τους φτωχότερους η γιορτή αποτελούσε αφορμή πενίας και αρχή δυστυχίας, αφού έχοντας προσφέρει στους πανηγυριστές ότι είχαν και δεν είχαν, την επομένη για να επιβιώσουν κατέφευγαν σε δανεισμό. Δεν απουσίαζαν απ' τον όχλο και τα μικρά παιδιά, τα έκθετα, τα ορφανά, αυτά του δρόμου. Ας θυμηθούμε εδώ τον Πισπιρίγκο (εκ του βλάχικου Pipirigu) με τη σημασία του μικρόσωμου, πονηρού και αεικίνητου παιδιού! Άλλοι απ' αυτούς φορούσαν τσαγκία, σιδεροπάπουτσα ή τσαρούχια κι άλλοι ξύλινα παπούτσια και ποδοκροτώντας στα πλακόστρωτα

12. Ἀμφίγλυφο ἀνάγλυφο μάλλον 11ου αἰ. Ἀρχ. Μουσείο Κων/πόλεως. Ἡ ἐπιγραφή σώζεται μισή, μάλλον (Κωνο)κέφαλος ἢ (Λυκο)κέφαλος. Πιθανότατα πρόκειται γιὰ μίμο, γιατί εἶναι γνωστό, ὅτι σέ παραστάσεις πού δίνονταν στό παλάτι, οἱ ἡθοποιοὶ φοροῦσαν μάσκες ζώων.

ΦΩΤΟ 1. ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΑΤΡΟ, Δ.ΝΑΛΜΠΑΝΤΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥ

προκαλούσαν φόβο και πανικό στους έγκλειστους και στους περαστικούς, ήταν οι τρομεροί Βαβουτσικάριοι, που προκαλούσαν πανδαιμόνιο, καθώς η μία φατρία διαδεχόταν την άλλη και οι φωνές της αναμειγνυόταν με τα όργανα των μεθυσμένων μουσικών, τους ξέφρενους χορούς και τα τραγούδια, τα ασίγαστα γέλια. Αυτού του έξαλλου όχλου θύματα, κατά τον Αστέριο, έπεφταν χωρικοί και ξωμάχοι που είχαν την ατυχία να επισκέπτονται την πόλη εκείνη την ημέρα. Ο όχλος τους τσαλαπατούσε, τους έσπρωχνε, τους ξυλοφόρτωνε, τους άρπαζε ό,τι κρατούσαν στα χέρια, τους διακωμωδούσε με λόγια κι έργα, τους χλεύαζε, τους έλουζε με βρισιές.

Απ' το συνονθύλευμα αυτό δεν έλειπαν κι όσοι φορούσαν τα βαριά στρατιωτικά υποδήματα, τις Καλίγκες, οι στρατιωτικοί δηλαδή, που ξόδευαν τους μισθούς τους, εκμαυλίζονταν παριστάνοντας τα καμώματα των «σκηνικών», των ηθοποιών δηλαδή, κάνοντας άσεμνες μιμήσεις, περιπαίζοντας τους νόμους ακόμη και την αυτοκρατορική εξουσία. Δεν δίσταζαν να ξεγυμνώνονται παριστάνοντας τις γυναίκες, να κατεβάζουν τον χιτώνα μέχρι τους αστραγάλους τους, να τυλίζουν την ζώνη τους γύρω απ' τα στήθη, να φορούν γυναικεία παπούτσια, να φτιάχνουν τα μαλλιά τους κότσο, να κρατούν τη ρόκα αντί για το ξίφος και να μιλούν με γυναικεία φωνή. Ακόμη και οι πολυθρύλητοι Ύπατοι συμπαρασύρονταν σκορπώντας όσα είχαν κλέψει κι αρπάξει απ' το λαό χρησιμοποιώντας κάθε άδικο μέσο, σε ηνιόχους, αυλητές, μίμους, χορευτές, γυναικωτούς, πόρνες, θηριομάχους.....

Όλα τα παραπάνω απαράδεκτα για την Εκκλησία την εξανάγκασαν κατά το τέλος του 7ου αιώνα να τα απαγορεύσει και να τα καταδικάσει με τον 62ο κανόνα της «Εν Τρούλλω 6ης Οικουμενικής Συνόδου». Αυτή η Σύνοδος γνωστή και ως Πενθέκτη, συγκλήθηκε το 692μ.χ επί Ιουστινιανού Β' στον Τρούλλο του Παλατιού, απ' όπου και έλαβε το όνομά της. Ανάμεσα στους 102 αυστηρούς κανόνες της, ο 62ος όριζε: «Τας ούτω καλουμένας Καλάνδας και τα λεγόμενα Βοτά και τα καλούμενα Βρουμάλια καθ' άπαξ εκ της εκ των πιστών πολιτείας περιαιρεθήναι βουλόμεθα». Για όσους επιχειρούσαν να πράξουν κάτι απ' όσα είχαν απαγορευθεί, αν ήταν κληρικοί απειλούνταν με καθαίρεση, οι δε λαϊκοί με αφορισμό. Οι παλιές συνήθειες είχαν εισχωρήσει μέχρι και σ' αυτά τα άδυτα της Εκκλησίας και όσοι κληρικοί τις τελούσαν κατά τις εορτές του Δωδεκαημέρου, πρόβα-

λαν ως δικαιολογία τη μακρά συνήθεια, μεταμφιεζόμενοι σε στρατιωτικούς, σε μοναχούς ακόμη δε και σε τετράποδα! Καμία ανοχή δεν υπήρχε πλέον για ιερείς και μοναχούς που παρακολουθούσαν τις υποδρομίες ή τα «Θυμελικά Παίγνια», δηλαδή τις θεατρικές παραστάσεις, ακόμη κι αν ήταν καλεσμένοι σε γάμο έπρεπε να αποχωρήσουν, όταν τυχόν άρχιζαν «τα προς απάτην παίγνια». Αυστηρότατα απαγορευόταν η μεταμφίεση ανδρών και γυναικών που αποτελούσε το χαρακτηριστικότατο γνώρισμα των Βυζαντινών Καλανδών: «..Μηδένα άνδρα γυναικείαν στολήν ενδιδύσκεσθαι ή γυναικα τον ανδράσιν αρμόδιον. Αλλά μήτε προσωπεία κωμικά ή σατυρικά ή τραγικά υποδύεσθε, μήτε το του βδελυκτού Διονύσου όνομα την σταφυλήν εκθλίβοντος εν ταις ληναίς, επιβοάν, μηδέ τον οίνον εν τοις πίθοις επιχέοντας γέλωτα επικινείν, αγνοίας τρόπω ή ματαιότητος, τα της δαιμονιώδους πλάνης ενεργούντος». Ας μη φανταστούμε ότι όλοι οι ιερείς, τουλάχιστον αρχικά, συμμορφώθηκαν με τις αυστηρές επιταγές της εν Τρούλλω Συνόδου. Γι' αυτό και στα τραγουδάκια που ψάλλουν οι Καλλικάντζαροι, καθώς απέρχονται από τη γη με το φόβο του Αγιασμού, πρωτοστατεί ο Τουρλόπαπας! Όχι ο κοιλαράς, ο χονδρός, ο παχύς ιερέας, αλλά αυτός που προσαρμόστηκε πλήρως με τα άρθρα της 6ης Οικουμενικής Συνόδου. Έτσι τραγουδούν οι Καλλικάντζαροι τρεπόμενοι σε φυγή:

Φύγετε να Φύγουμε, τι έφθασε ο Τουρλόπαπας με την Αγιαστούρα του και με την Βρεχτούρα του

Έτσι, χρόνο με το χρόνο υποχωρούσαν τα πανάρχαια έθιμα των εθνικών και μετά το 12ο αιώνα φαίνεται πως άνοιξαν δύο δρόμοι, όπου διοχετεύθηκε η φυσική τάση του ορμέμφυτου να γευθεί την άμεση ικανοποίηση. Στον πρώτο δρόμο, αυτόν που άνοιξε η Εκκλησία, διοχετεύθηκε το πάθος για ζωή και τιθασεύτηκε, ωθώντας τη λαϊκή φαντασία να μεταπλάσει τους εορταστές των πανάρχαιων τελετών και εθίμων σε δαιμονικά πνεύματα, σε κακοποιές σκιές που κακομούτσουνες και εκτρωματικές από αρρώστιες, ατυχήματα και ατροφία, ρακένδυτες και λιμασμένες αναδύονταν απ' τον υπόκοσμο του υποδρόμου και τις ρυπαρές απόκεντρες συνοικίες των Βυζαντινών μεγαλουπόλεων, για να ταλαιπωρήσουν και να αρπάξουν ό,τι μπορούν απ' τους κανονικούς ανθρώπους, ρουφώντας ό,τι προφτάσουν απ' τη ζωή πριν επιστρέψουν στα έγκατα της γης.

Το δεύτερο δρόμο τον άνοιξαν και τον ακολούθησαν οι λίγοι πρωταγωνιστές αυτών των αυθόρμητων λαϊκών συναγερμών, οι Μίμοι, όταν πια στερήθηκαν κάθε ίχνος ελευθερίας. Δεν μπορούσαν πλέον να κρύψουν την ανωνυμία τους μέσα στο άσυλο του υποδρόμου, ούτε στα πλήθη που πλημύριζαν τους δρόμους τις νύκτες των μεγάλων εορτών, ούτε πίσω από τις προσωπίδες στις θεατρικές τους σκηνές, αφού άμεσα κινδύνευαν με αφορισμό. Τι τους απέμεινε για να επιβιώσουν τη στιγμή που ήταν αναγκασμένοι να εγκαταλείψουν ακόμη και το κατώτερο θεατρικό είδος της Φάρσας; Το μόνο που τους απέμενε, ήταν να κρυφτούν πίσω από τις οθόνες, που και πάλι, όπως σύντομα θα διαπίστωναν, δεν τους διασφάλιζε το ακαταδίωκτο ή και τη σωματική τους ακεραιότητα απ' όσους διασύρονταν απ' τις κατηγορίες και τις βωμολοχίες τους. Το είδωλο του σωματότυπού τους ήταν πολύ εύκολο να αναγνωριστεί. Φθάνοντας στα έσχατα όρια υιοθέτησαν τα νευρόσπαστα, τα από ξύλο ή δέρμα καμωμένα, όπου συν τω χρόνω αποτύπωσαν είτε τη δική τους δύσμορφη σιλουέτα ή των διαφόρων αναπήρων συντρόφων τους, των νεαρών ευγενών ερωτύλων που είχαν πέσει θύματα της πλανεύτρας ομορφιάς των Μιμάδων, είτε των στρατιωτών, των γυναικωτών, των Υπάτων, του πλήθους των κοινών γυναικών, των Παλατιανών ή των Πολιτικών! Βλέπετε η πολιτική, ως όρος θεσμικός, διαθέτει μόνο ενικό αριθμό, στο πληθυντικό, οι πολιτικές, που κατά κόρον χρησιμοποιείται στις μέρες μας από δημοσιογράφους και πολιτικούς, δηλώνει τις κοινές γυναίκες!

Μέσα από αυτή τη μακραίωνη και αργόσυρτη διαδικασία διαπλάστηκε η «έσχατη μορφή θεάτρου», το Θέατρο Σκιών. Και την αποκαλούμε έτσι, γιατί ο υποκριτής απομακρύνθηκε στο ακρότατο όριο από την θυμέλη, την ορχήστρα, τη σκηνή και πλέον ανάμεσα σ' αυτόν και τον θεατή παρεμβλήθηκε το φωτεινό παραπέτασμα, το ανδρείκελο με τη σχαστηρία, τη σούστα δηλαδή που μετέδιδε την κίνηση στο ενεργούμενο απ' το χέρι του ανδρικού λοπαίκτη, που μπορούσε πλέον να ισχυρι-

8. Έλεφαντοστό από τα Τρέιρα, αρχές του αιώνα. Βερολίνο. Εικονίζεται μία θεατρίνα, που κρατά 3 μάσκες και μία λύρα.

ΦΩΤΟ 2. ΤΟ BYZANTINO ΘΕΑΤΡΟ Δ. ΝΑΛΜΠΑΝΤΗ

στεί πως: «δεν είμαι εγώ που βωμολοχώ, ασχημονώ ή καυτηριάζω τα κακώς κείμενα, αλλά αυτή η φιγούρα».

Το πόσο σχετίζεται η πρωταγωνιστική φιγούρα του Θεάτρου Σκιών με αυτή του Ιθυφαλλικού αρχηγού των Καλλικαντζάρων που πειράζει τις γυναίκες, καταδεικνύει η παράδοση των Αραχωβιτών της Λιβαδειάς, που διακρίνει μέσα στο θίασο των Καλλικαντζάρων κάποιον πάρα πολύ άσχημο, που έχει πολύ δυσανάλογη, σε σχέση με το μικρό του σώμα, μεγάλη στρογγυλή κεφαλή, τεράστιο στόμα απ' όπου προεξέχει η γλώσσα, εξογκωμένο στήθος και πάρα πολύ μεγάλα αιδοία... είναι δε έξυπνος και επιτήδειος και πάντοτε περιγελά τους συντρόφους του, οι οποίοι γι' αυτό τον φοβούνται πολύ.

Σε ποιόν άραγε δε θυμίζει η μορφή αυτή του αρχηγού των Καλλικαντζάρων, τη φιγούρα του Καραγκιόζη; Με μία μόνο διαφορά, τη λόρδωση και όχι τη κύφωση.

Συζήτηση με τον Καραγκιοζοπαίχτη Μιχάλη Ταυλάτο

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ:

Τα συνδικαλιστικά του Βάγγου και τα τελευταία χρόνια του

Επιμέλεια: Σωκράτης Κοτσορές

Καλλιτέχνης Θεάτρου Σκιών

Σ.Κ.: Η σχέση του Βάγγου με το Σωματείο ποια ήταν;

Μ.Τ.: Είχε καλή σχέση με όλους τους συναδέλφους του ο Βάγγος, είχε βοηθήσει πολλούς καραγκιοζοπαίχτες και μάλιστα το Θανάση το Σπυρόπουλο ο Βάγγος τον έφερε στο Σωματείο... Είχανε, είχε παίξει και στο θέατρο του στη Χαλκίδα, είχανε πάει περιοδεία μαζί...

Σ.Κ.: Ο Βάγγος ήταν και συνδικαλιστής στο Σωματείο, ήταν για χρόνια στο Διοικητικό συμβούλιο...

Μ.Τ.: Ήταν για χρόνια Γενικός Γραμματέας!

Σ.Κ.: Δεκαετία του '70 απ' ότι ξέρω! Μέχρι τότε;

Μ.Τ.: Μέχρι τότε που παρέδωσε το Σωματείο!

Σ.Κ.: Αργότερα το Σωματείο τον έκανε και επίτιμο μέλος!

Μ.Τ.: Επίτιμο Πρόεδρο, όταν βγήκε στη σύνταξη...

Σ.Κ.: Αλλά κάποια στιγμή επανήλθε για να βοηθήσει το Σωματείο ως Πρόεδρος!

Μ.Τ.: Ακριβώς! Το 2004, αλλά για κάποιους προσωπικούς του λόγους αποσύρθηκε...

Σ.Κ.: Πως το έβλεπε το Σωματείο ο Βάγγος;

Μ.Τ.: Δεν ήταν ευχαριστημένος, είχε απογοητευτεί από το Σωματείο γιατί είχε άψει να είναι συνδικαλιστικός φορέας και μαζευτήκαν και άτομα που δεν είχαν σχέση με τον Καραγκιόζη... Έφυγε πικραμένος ο Βάγγος από το Σωματείο...

Σ.Κ.: Ο Βάγγος ξεκίνησε το '39! Ποια χρονιά σταμάτησε να παίζει;

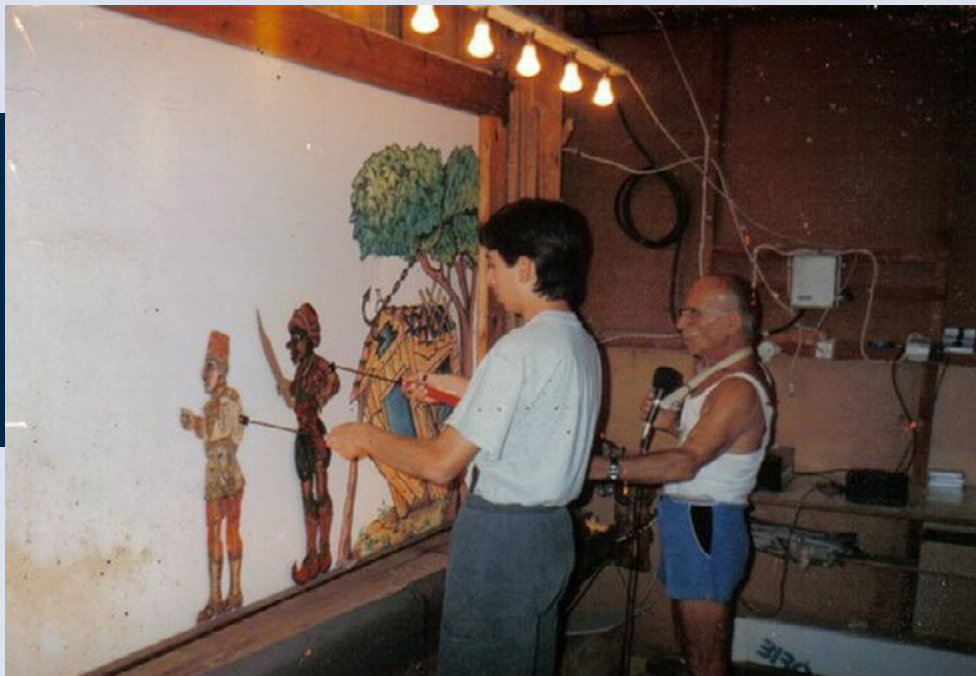
Μ.Τ.: Έπαιζε σχεδόν 60 χρόνια! Το 2001 σταμάτησε...

Σ.Κ.: Στις τελευταίες παραστάσεις ήσουν εσύ βοηθός;

Μ.Τ.: Τον βοηθούσα και εγώ, ναι! Είχε και το Γιώργο το Μονδάνο και άλλους...

Σ.Κ.: Το Μονδάνο τον είχες γνωρίσει...

Μ.Τ.: Ναι, ο Γιώργος ο Μονδάνος (Θεός χωρέστον) ήτανε το λιγότερο τα τελευταία 20

Παράσταση
του Βάγγου
στα
Βοτσαλάκια
με βοηθό το
Σωτήρη Βύνιο

χρόνια βοηθός του Βάγγου!

Σ.Κ.: Ο Βάγγος σταμάτησε το 2001, ξέρουμε για ποιο λόγο σταμάτησε ;

Μ.Τ.: Γιατί ένιωσε ότι οι δυνάμεις του τον εγκαταλείπουν σιγά σιγά και ήθελε «να σταματήσει Στρατηγός» και όχι να κακοπέσει και να λέει ο κόσμος γιατί παίζει ακόμα...

Σ.Κ.: Είχα δει και μία παράσταση του Βάγγου το 2001 στα Σπαθάρεια, τον καπεταν Γκρη και είχε παίζει πολύ ωραία, παρά την ηλικία του...

Μ.Τ.: Όχι, ήταν αξιοπρεπής μέχρι την τελευταία του παράσταση...

Σ.Κ.: Και μετά το τέλος της καριέρας του κρατήσατε μια αρκετά καλή σχέση και εσύ και ο πατέρας σου...

Μ.Τ.: Ναι, με συμβούλευε πως πρέπει να παίζω τις παραστάσεις, ερχόταν με έβλεπε, αγοράσαμε και κάποιες φιγούρες, ήτανε ο τέλειος δάσκαλος ο Βάγγος αν και ήταν πολύ αυστηρός... Ήθελε το καλύτερο για τους μαθητές του... Ο Βάγγος είχε και το πλεονέκτημα ότι είχε μάθει αρκετούς νέους караγκιοζοπαίχτες, έβγαλε τον Πάνο τον Καπετανίδη, έβγαλε εμένα, έβγαλε το Σωτήρη το Βύνιο, ήθελε να συνεχιστεί ο Καραγκιόζης...

Σ.Κ.: Ο Βάγγος πότε έφυγε από τη ζωή;

Μ.Τ.: Ο Βάγγος Αρρώστησε το 2008 από καρκίνο στο παχύ έντερο και πέθανε 25 Ιουνίου του 2008. Δεν ήταν καλές οι τελευταίες του στιγμές γιατί πόναγε ο άνθρωπος και παρακαλούσε να πεθάνει...

Σ.Κ.: Αλλά ο πατέρας σου ήτανε πάντα μαζί του τον στήριζε μας στα τελευταία του

Μ.Τ.: Ο πατέρας μου ήταν οι καλύτεροι φίλοι με το

Βάγγο και του το είπε Ο Βάγγος δυο-τρεις μέρες πριν πεθάνει ότι είσαι ο καλύτερος μου φίλος

Σ.Κ.: Αλλά ήταν Καραγκιοζάνθρωπος και αυτός του άρεσε και ο Καραγκιόζης...

Μ.Τ.: Του άρεσε πολύ, είχε μάθει να φτιάχνει και σούστες είχε μάθει να φτιάχνει κοπίδια και γενικά στον πατέρα μου χρωστάω και στο Βάγγο τι είμαι σήμερα... Έφτιαχνε και βαλίτσες ξύλινες φιγουροθήκες...

Σ.Κ.: Τα όνειρά σου για το μέλλον του Καραγκιόζη ποια είναι;

Μ.Τ.: Το όνειρο μου για το μέλλον του Καραγκιόζη για να μπορέσει να ζήσει ο Καραγκιόζης με αξιοπρέπεια είναι ένας μόνιμος χώρος το μαντράκι που έλεγε ο Βάγγος που πληρώνει ο θεατής και έχει την απαίτηση να παίζεις κάτι καλό...

Σ.Κ.: Εκεί θέλει και μεγάλο ρεπερτόριο δηλαδή να παίζεις και τις κωμωδίες και τα ηρωικά και όλες τις παραστάσεις...

Μ.Τ.: Όλες και να γράψεις και καινούργια έργα...

Σ.Κ.: Εσύ έχεις γράψει δικά σου έργα καινούργια;

Μ.Τ.: Εγώ δεν έχω γράψει ακόμα αλλά έχω όνειρα κάτι να κάνω...

Σ.Κ.: Και από ρεπερτόριο Δηλαδή εσύ πόσες παραστάσεις ξέρεις;

Μ.Τ.: Ξέρω γύρω στις 50 παραστάσεις... Κωμωδίες ηρωικά και τα λοιπά

Σ.Κ.: Παίζεις και παιδικές παραστάσεις;

Μ.Τ.: Για να βγει το μεροκάματο πάμε και σε παιδικούς σταθμούς νηπιαγωγεία σε σχολεία όπου εκεί αναγκαζόμαστε και παίζουμε ένα караγκιόζη που Εμένα προσωπικά δεν μου

αρέσει
καθόλου...

Σ.Κ.: δηλαδή είναι
έξω από τα νερά
σου αλλά το
προσαρμόζεις...

Μ.Τ.: το προσαρμόζω γιατί πρέπει να βγει και το
μεροκάματο να ζήσει και ο Καραγκιόζης...
Στα παιδικά πάρτυ παίζω παραστάσεις όπως
το φάντασμα, Το φίδι, το στοιχειωμένο δέντρο
τέτοια έργα... τα πιο ήπια απλά με πιο πολύ
κίνηση... Προσπαθούμε στα παιδάκια να έχει
περισσότερο θέαμα και λιγότερο λόγο...

Σ.Κ.: σου έχει τύχει σε κάποιο σχολείο περιστατικό
να τρομάζουν τα παιδάκια;

Μ.Τ.: έχει τύχει βέβαια με κάποιες παραστάσεις να
τρομάζουν γιατί είναι πολύ μικρές ηλικίες και
φοβούνται εύκολα...

Σ.Κ.: και πώς το αντιμετωπίζεις αυτό;

Μ.Τ.: λέω στους δασκάλους να φέρουν το παιδί
πίσω από τον μπερντέ να δει να εξοικειωθεί και
τέλος τους δείχνω και τις φιγούρες τους λέω πώς
γίνονται οι φωνές και τα λοιπά...

Σ.Κ.: για τους νέους καραγκιοζοπαίχτες Τι γνώμη
έχεις;

Μ.Τ.: είναι καλό να βγαίνουν νέοι
καραγκιοζοπαίχτες αλλά το κακό είναι ότι
αυτοί που βγαίνουν εκτός λίγων εξαιρέσεων
είναι καραγκιοζοπαίχτες που δεν έχουνε κάνει
μαθητεία είναι παιδιά του Internet δηλαδή...

Το πλήθος ακούει το πρώτο πολεμικό ανακοινωθέν

Σ.Κ.: όσο και να ναι άμα δεν
πας σε κάποιο δάσκαλο να
σου δείξει κάποια πράγματα
Βασικά δεν μπορείς να
μάθεις σωστά την τέχνη

Αυτή... Από άλλους νέους καραγκιοζοπαίχτες
ποιοι υπάρχουν;

Μ.Τ. υπάρχουν κάμποσοι αλλά σε όλη την Ελλάδα
οι καραγκιοζοπαίχτες δεν ξεπερνάν τους 20...

Σ.Κ.: Ναι κανονικά θα μπορούσαμε να κάνουμε και
ένα οργανωμένο σωματείο αλλά...

Μ.Τ.: δυστυχώς δεν υπάρχει συνδικαλισμός...

Σ.Κ.: δεν μπορούν να συνεννοηθούν οι
καραγκιοζοπαίχτες μεταξύ τους...

Μ.Τ.: γιατί υπάρχουνε οι βεντετισμοί εγώ παίζω
καλύτερα «Εγώ παίζω καλύτερα» και ο Βάγγος
τους έλεγε αυτό σας έχει φάει όλους εδώ μέσα...

Σ.Κ.: δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε Είναι διαίρει
και βασίλευε... Και κάτι για κλείσιμο τι θα
μπορούσαμε να πούμε;

Μ.Τ.: εύχομαι να βρεθεί ένας μόνιμος χώρος για τον
Καραγκιόζη και να γίνει πια αυτή η εθνική σκηνή
που θέλει να κάνει το σωματείο ένα σπίτι για τον
Καραγκιόζη...

Σ.Κ.: Αυτή η Εθνική σκηνή που χρόνια επί Βάγγου,
Χαρίδημου λεγόταν αλλά δεν έγινε ποτέ... Σε
ευχαριστούμε πολύ και ευχόμαστε ο Καραγκιόζης
να πάει πολύ μπροστά για όλους τους
καραγκιοζοπαίχτες να έχουν όλοι μεροκάματο...

Μ.Τ.: ευχαριστώ και εγώ

Ο Βάγγος με το
βοηθό του Μιχάλη
Μαρίνο και τον
Καραγκιοζοπαίχτη
Γιάννη Νταγιάκο

Είναι τουρκικός, ο ...τουρκικός Καραγκιόζης; ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ, Ο ...ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ...ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ;;;

του **Κώστα Στ. Τσίπηρα**

Μηχανικού βιοκλιματικής Αρχιτεκτονικής- Δρ. Χωροταξίας

Στην 1η ερώτηση, η απάντηση είναι, εν μέρει, γιατί η δημιουργία του, όπως και η ίδια η τουρκική γλώσσα, είναι ένα κράμα αραβο-περσικής προέλευσης, με τεχνική, όμως, που προήλθε, από την Κίνα, και δεν εξελίχθηκε. Στην 2η ερώτηση, η απάντηση είναι, ότι ο ελληνικός Καραγκιόζης, ναι, είναι ...ελληνικός, και δεν έχει σχέση κατά 90% με τον ...τουρκικό; ΟΧΙ, ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΑ ΔΗΘΕΝ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ, ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΓΡΑΦΩ ΕΔΩ ΚΑΙ 30 ΧΡΟΝΙΑ, ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ...

Ποια είναι τα κοινά και των 2 αυτών, μορφών θεάτρου σκιών;; Ένα πανί.

Πίσω φωτισμός, για την δημιουργία σκιάς.

2 ονόματα, τα περσο-αραβικής προέλευσης, ΚΑΡΑ+ΓΚΙΟΖ, και ΧΑΤΖΗ+ΑΥΒΑΤ.

Και, μόνο 3 κοινές παραστάσεις, από τις 40 που έχει καταγεγραμμένες ο τουρκικός, και σχεδόν, 350 που έχει ο ελληνικός αντίστοιχες...

Ποιες οι διαφορές;;;

ΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ, είναι απόλυτα διαφορετικοί...

Ο έλληνας, είναι αντι-εξουσιαστής, και κριτικάρει, λαιδορώντας την εκάστοτε εξουσία.

Ο τούρκος, ούτε διανοείται να το κάνει, για αυτό και δεν υπάρχει στις παραστάσεις του, ούτε Σαράι, ούτε φιγούρα εξουσιαστή Πασά, κλπ.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ, είναι καθαρά διονυσιακό, και αριστοφανικό, με παραστάσεις δράματος, και κωμωδίας, αλλά και ηρωικές, και κωμειδύλια.

ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟ, είναι ένα πρωτόγονο ανατολίτικο, με νύξεις μυστικισμού, θέαμα, (χωρίς αυτό να γράφεται για λόγους υποτίμησης της αξίας του, αλλά απλά συγκριτικής...), όπου απουσιάζουν εντελώς οι γυναίκες, οι αναφορές στον Θεό, οι ιερωμένοι, οι ηρωικές πράξεις, και κάθε κοινωνική κριτική, που ξεκίνησε αποκλειστικά από τα σαράγια, και παίζεται για τον λαό, μόνο, τις τελευταίες δεκαετίες, με ελάχιστους διαφορετικούς χαρακτήρες, περιορισμένων διαστάσεων 1,5 έως 2,0 μ. μπερντέ, με πρωτόγονα ξυλάκια, που δεν επέτρεπαν στις φιγούρες να γυρίσουν, με πολύ περιορισμένα σκηνικά, αλλά και ρεπερτόριο,...

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ, δεν είναι μόνο αριστοφανικό, εμπεριέχει όλη την λαϊκή και μη- φιλοσοφία και ηθική του λαού μας, φυσικά υπάρχουν γυναικείοι

χαρακτήρες, ιερωμένοι, σάτιρα και κριτική των ...
 πάντων, ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΗΡΩΙΚΑ ΚΑΤΟΡ-
 ΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ, ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑΧΟΥ
 ΠΑΡΟΥΣΑ, παιζόταν από την αρχή για τον λαό,
 και όχι για την εξουσία, την οποία, μάλιστα την
 κατέκρινε και την διακωμωδούσε, ΕΙΧΕ ΚΑΙ ΕΧΕΙ,
 ΟΧΙ, 10-15 ΦΙΓΟΥΡΕΣ, ΟΠΩΣ Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ,
 ΑΛΛΑ, ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΑ, ΕΚΑΤΟΝΤΑΔΕΣ,
 ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ, έχει μπερντέδες 3,0 μ. έως 6,0 μ,
 για να καταστεί δυνατή η απεικόνιση μεγαλειώδους
 δράσης, ΕΧΕΙ ΔΕΚΑΔΕΣ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΙ-
 ΚΕΣ, που εφηύραν έλληνες караγκιοζοπαίκτες,
 την σούστα που επιτρέπει στην φιγούρα να γυρνά-
 ει, φωτισμούς, τρύκ, και έναν απίστευτο πλούτο,
 δημιουργίας φωτός και σκιάς, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΣΚΗΝΙ-
 ΚΑ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ, παρά απει-
 ρο-ελάχιστα..., οπότε και η εξέλιξη της αρχικής ...
 κινέζικης τεχνικής, ήταν ραγδαία, ΑΝ ΚΑΙ, ΟΠΩΣ
 ΕΙΠΑΜΕ, Η 1Η ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΣΤΗΝ
 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ, ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
 ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ, ΑΦΟΡΟΥΣΕ ΤΟ ΠΛΑΤΩΝΙΚΟ
 ΣΠΗΛΑΙΟ, ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ.
 Στις ΕΚΑΤΟΝΤΑΔΕΣ παραστάσεις του ελληνικό-
 τату λοιπόν, Караγκιόζη, απεικονίζεται ο ΕΛΛΗ-
 ΝΑΣ, όχι κάποιος τούρκος, ΕΛΛΗΝΑΣ, ΣΕ ΟΛΑ,
 ΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟ-
 ΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΜΑΣ...
 ΆΡΑ πώς είναι δυνατόν ο ελληνικός Караγκιόζης,
 να είναι τουρκικός;;;;
 ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ, ΝΑ ΒΓΑΙΝΟΥΝ,
 ΚΑΠΟΙΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ, και να λένε ότι κατάγεται
 από την Προύσα, ή, και ' γώ δεν ξέρω από ...πού;;;
 Στον ελληνικό Караγκιόζη, δεν υπάρχει καμία
 Προύσα,...
 ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΟΝΟ Η ΠΑΤΡΑ, ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ
 ΑΛΛΟ...
 Εκτός, αν και όσοι, και είναι χιλιάδες, ανοίξτε,
 έναν ...τηλεφωνικό κατάλογο!, λέγονται, στο επί-
 θετο τους...Καραγκιόζης, Караγκιοζόπουλος, κλπ.,
 και αυτοί είναι από την Προύσα !!!
 Υπάρχει λοιπόν κάποια παραπληροφόρηση.
 ΝΑΙ ΕΙΝΑΙ ΤΕΧΝΗ, ΚΑΙ Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΡΑ-
 ΓΚΙΟΖΗΣ, και μάλιστα οι σκαλιστές, σε ...δέρμα
 φιγούρες του, είναι κομψοτεχνήματα.

ΟΜΩΣ ΜΕΧΡΙΣ ΕΚΕΙ.

ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΑΔΑ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΑΡΙΣΤΟΦΑ-
 ΝΗΣ, ΦΤΩΧΙΑ, ΕΞΕΓΕΡΣΗ, ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ,
 ΑΓΩΝΑΣ, ΤΡΑΓΩΔΙΑ- ΚΩΜΩΔΙΑ, ΗΡΩΙΣΜΟΙ,
 ΦΩΣ, ΑΛΗΘΕΙΑ, ΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΙ ...ΔΗΜΟΚΡΑ-
 ΤΙΑ...

Υ.Γ.: 7 χρόνια ασχολήθηκα και με την τουρκική και
 παλαιο-οθωμανική γλώσσα, μόνο και μόνο, για να
 καταλάβω, την αξία της αγαπημένης μας...πατρί-
 δας, και άλλα 60 χρόνια +, με τον Караγκιόζη και
 τους μαστόρους του, ΟΧΙ ΓΙΑ ΆΛΛΟ ΛΟΓΟ, ΑΠΟ
 ΑΓΑΠΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ
 ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ,...

Στην Φωτογραφία, από, παράσταση του χαγιαλί
 Τατσεντίν Τζιντέν, Της ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1970,
 όπου, αποκαλύπτονται, κάποια από αυτά που γρά-
 φω στο κείμενο μου.

Ναι, τότε, οι << τούρκοι >> караγκιοζοπαίκτες,
 έπαιζαν, με ξυλάκια, στερεωμένα στις μικροσκο-
 πικές τους φιγούρες, που δεν τους επέτρεπαν την
 περιστροφή.

Σκηνικά, στο 80% των παραστάσεων, δεν υπήρ-
 χαν.

Ο μπερντές, ήταν μικροσκοπικός.

Και το σύνολο των έργων του θεάτρου αυτού,
 ήταν το πολύ 30-35 έργα...

Σήμερα, οι τούρκοι απέκτησαν σούστες, έβαλαν
 στο σύνολο των έργων σκηνικά, αύξησαν τις δια-
 στάσεις του μπερντέ, και απέκτησαν μόνιμους βοη-
 θούς, και δημιούργησαν νέες παραστάσεις, και καλά
 έκαναν. Όμως δεν αναφέρουν, πουθενά, ότι όλα
 αυτά, τα πήραν από τους έλληνες, μετά το 1970, και
 δεν υπήρχαν καν...πρίν...

Και με μία διαφορά όμως !

ΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΟΥΡ-
 ΚΙΚΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΕΙΝΑΙ
 ΟΤΙ...

Ισχυρίζεται, ότι όλα αυτά, γινόντουσαν πάντα,
 την σούστα, την ανακάλυψαν οι...τούρκοι!, οι πα-
 ραστάσεις οι νέες, γράφτηκαν, δόθηκαν πριν από 100
 χρόνια, άσε που και ο Όμηρος, ήταν ...τούρκος !

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΣΤΗΡΙΚΤΑ ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΓΡΑΦΩ,
 ΑΛΛΑ ΑΛΗΘΕΙΑ...

«Εκεί που οι καλικάντζαροι σμίγουν με το θέατρο σκιών»

του Γιάννη Χατζή
καλλιτέχνη του Θεάτρου Σκιών

Κάπου ανάμεσα από την εκκλησία του Όσιου Δαβίδ και το Τσαούς Μοναστήρ (Μονή Βλατάδων), στην πάνω πόλη της Σαλονίκης, βρίσκονταν ένα άνοιγμα σαν μεγάλο πηγάδι, που οι στοές του χάνονταν στα βάθη της υπόγειας Θεσσαλονίκης, αυτής που λίγο-λίγο από την εποχή του Κάσσανδρου, ως και τα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας, διανοίγονταν, για λόγους μυστικής επικοινωνίας και άμυνας. Το παλιό σπίτι στην Καμάρα του μακαρίτη φίλου, λάτρη του караγκιόζη και εξαίρετου ζωγράφου με θεματολογία το θέατρο σκιών Χρυσάφη Χρυσάφη, επικοινωνούσε με τα τριγύρω σπίτια υπογείως. Όλες αυτές τις υπόγειες στοές τις ξεπάτωσαν οι μπουλντόζες της ανοικοδόμησης στις δεκαετίες του 1950 και 60. Σε πολλές από αυτές, όπως και σε κείνο το πηγάδι της πάνω πόλης, έτρεχαν να προστατευτούν οι κάτοικοι της περιοχής από τους βομβαρδισμούς στην Κατοχή. Από κει, λέει, βγαίνουν το δωδεκάμηρο οι καλικάντζαροι. Ήταν ένας ακόμα αστικός θρύλος, μια παράδοση της νεοελληνικής μυθολογίας, από τις τόσες που κυκλοφορούν στην πόλη (οδός Μαύρης Πέτρας, κήποι του Πασά, το στοιχειωμένο σπίτι κ.λπ.). Ο Στίλπ. Π. Κυριακίδης χαρακτηρίζει τους καλικάντζαρους «νεοελληνικά δαιμόνια».

Φυσικά οι καλικάντζαροι δεν πλάστηκαν στη λαϊκή φαντασία μέσα σε κάποιες δεκαετίες των τελευταίων αιώνων. Η εξελικτική τους πορεία ανιχνεύεται στην αρχαία Ελλάδα (Κήρες, Σάτυροι) και στο Βυζάντιο (Βαβουτσικάριοι). Στις διηγήσεις για τους καλικάντζαρους ανακαλύπτουμε πολλά ίχνη της λατρείας των διονυσιακών θεοτήτων, συνδεδεμένα με τις μεσαιωνικές προλήψεις. Με την πάροδο όμως του χρόνου η λαϊκή παράδοση έκανε το δικό της κρησάρισμα, σμίγοντας ακόμη παλιές δοξασίες με νεότερες τοπικές παραδόσεις. Έτσι εμφανίστηκαν μια σειρά, χαριτωμένοι, θα έλεγε κανείς, θρύλοι και παραδόσεις, που πέρα από κάποια κοινά στοιχεία, διαφέρουν αρκετά στις απόψεις για τη μορφή, το

όνομα και τη δράση των καλικαντζάρων. Οι παραδόσεις όμως αυτές, όπως γράφει ο Θάνος Βελούδιος, «Κράτησαν ζωντανές τις αρχαίες παραδόσεις με τον πιο εορταστικό και χαριτωμένο τρόπο», ενώ ο Νίκος Πολίτης συμπεριλαμβάνει τις παραδόσεις στον κατάλογο του με τα «μνημεία του λόγου».

Οι καλικάντζαροι ανεβαίνουν από τα έγκατα της γης στην επιφάνεια της, μέσα από κάποια ανοίγματα (πηγάδια, σπηλιές). Εμφανίζονται τα Χριστούγεννα και για δώδεκα ημέρες, μέχρι τα Φώτα, κυκλοφορούν τη νύχτα και κάνουν ζαβολιές, μαγαρίζουν και κλέβουν τρόφιμα. Όλο τον άλλο χρόνο, στα έγκατα της γης με πριόνια κόβουν την κολώνα που στηρίζει τη γη. Κόβουν και τραγουδάνε «Κόβε πριονάκι μου κι η ώρα πλησιάζει – Χριστούγεννα ζυγώνουμε το αίμα μας και βράζει». Επειδή όμως φοβούνται στο τέλος μη τυχόν και πέσει η ετοιμόρροπη γη να τους πλακώσει, το δωδεκάμηρο που τα νερά είναι «αβάπτιστα» ακόμη, βγαίνουν στην επιφάνεια της γης καικαλικαντζαρεύουν. Όταν με τον αγιασμό των υδάτων, ξαναγυρίζουν στο κέντρο της γης, βλέπουν, ω του θαύματος, την κολώνα χωρίς καμιά πριονιά και τότε «φτου κι απ' την αρχή» μέχρι τα άλλα Χριστούγεννα.

Στην τουρκοκρατία στην Αθήνα τους λέγανε Κωλοβελόνηδες, αλλού Παγανά, Σκαλικαντζέρια κι Ανασκελάδες. Η λαϊκή φαντασία τους θέλει συνήθως μαυριδερούς με κορμί τριχωτό, κόκκινα μάτια, τράγινα πόδια και χέρια μαϊμούς. Έχουν σωματικά κουσούρια, από όπου κάποιοι παίρνουν τα ονόματά τους. Ζυμαρομύτης, Κοψομεσίτης, Γουρλός, Πρισκομούρης, Ψιλοβελόνης, Λυκοκάντζαρος, Τριπλοπόδης, Σμυριδάκης, Λαγοχείλης. Αρχηγός τους ο Μαντρακούκος, άλλοι κατώτεροι οι Καρκάντζαλος, Δαούτης, Κολησέντης, Σκουλούμπακας, Τσιλικρωτό, Κάλκας. Κατά τόπους εμφανίζονται και καλικαντζαρίνες όπως η Βερζεβώ Τζόγια στη Ζάκυνθο, η Μουράνα Ντάπια, η Πικασόμπρα Μουράγια. Έχουν οικογένεια, παιδιά και τους αρέσουν τα λουκάνικα, οι τηγανίτες και τα αγιοβασιλιάτικα γλυκά. Συχνάζουν σε μύλους, τρί-

**Πρόγραμμα παραστάσεων του Γιάννη Χατζή
με το ανάλογο θέμα**

στρατα, πηγάδια κ.λπ. Μπαίνουν στα σπίτια κύρια από τις καμινάδες, γι' αυτό «οι παλιοί» βάζαν στο τζάκι ένα κούτσουρο ή και τρία να καίνε, κομμένα από δέντρο αγκαθωτό, που τα έλεγαν χριστόξυλα, δωδεκαμερίτες ή σκαρκάντζαλους. Οι καλικάντζαροι φοβούνται ιδιαίτερα τη φωτιά, όπως και το σταυρό. Απεχθάνονται το χαμομήλι και στη μυρωδιά του το βάζουν στα πόδια κραυγάζοντας «Χαμολιός μυρίζει εδώ – να χαθεί τέτοιο χωριό». Οι νοικοκυρές άλλοτε άφηναν έξω στην αυλή λίγο λουκάνικο λέγοντας:

«Στις εικοσιπέντε Δεκεμβριού,
έρχεται το στράτευμα του καλικαντζαριού.
Τσιτσίν, τσιτσίν λουκάνικον
κομμάτι ξεροτήανον,
να φαν οι καλικάντζαροι
να πάσιν εις τον τόπον τους».

Κι όταν ζύμωναν τη βασιλόπιττα ρίχνανε πάνω της λίγο κρασί και λάδι λέγοντας:

Πάνω από το μαγκάλι
στην κουλούρα κρασί και λάδι.
Κουλούρα κάψιμο, κάρβουνα αναμμένα.
Ξόρκι, λαδόκρασο, Παγανά διωγμένα.
Φτιάχνουμε και λαλαγκίτες
μερίδες για τον Κωλοβελόνη
να φάει, να σκάσει και να μην σώνει».

Συνηθίζονταν ακόμη να καίνε στο τζάκι παλιά βρώμικα τσαρούχια, μιας και η μυρωδιά τους έδιωχνε τους καλικάντζαρους που αηδιασμένοι το βάζαν στα πόδια φωνάζοντας:

«Παλιοτσάρουχο μυρίζει εδώ.
Μουντζώτε τούτο το χωριό».

Ή ακόμη:

«Κάλκας είμαι, Κάλκας είσαι
τραγοπαίδια, Παγανά,
τα τσαρούχια δέστε-λύστε
και μας πήρε η μυρουδιά,
η μπάμπω η γριά».

Από τη μεριά τους οι καλικάντζαροι σαν κατόρθωναν να μπουν σε καμιά κουζίνα μέσα στην τρελή χαρά την κάναν άνω κάτω. Κλέβανε τα λουκάνικα, ουρούσαν τους κουραμπιέδες και τα μελομακάρονα.

«Εν Ιορδάνη,
κοίτα Κάλκα στο ταβάνι,
σούφρα λουκανίκα
μέσα στη μανίκα».
Και η μπάμπω η γριά τα κυνήγαγε φωνάζοντας τα:
Ξωτικά, Παγανά,
τ' αγέρα σκορπίσματα,
Ουστ! Ουστ, από δω
Καλκανθρωπίσματα.

Τα χνέρια τους σπάνια απειλούν τη ζωή των ανθρώπων. Ένα από αυτά κατά την αθηναϊκή παράδοση, τους θέλει να καβαλάνε τους ανθρώπους που συναντούν τη νύχτα και να τους υποχρεώνουν να τους πάνε στα Επτά Πηγάδια, λέγοντας τους «πάνε με στα επτά πηγάδια – μη σε φάνε τα λαγκάδια» (εννοούσαν τα επτά πηγάδια του αιμοβόρου πασά Χασεκί), όπου είχαν τις σπηλιές τους. Άλλοτε πάλι, σκαρφάζωναν στα κεραμίδια, προσπαθώντας να βρουν άνοιγμα για να κλέψουν καλούδια και τραγουδούσαν:

«Να 'μουν το Μάη γάιδαρος,
τον Αύγουστο κριάρι,
όλο το χρόνο κόκορας
και γάτος το Φλεβάρη».

Οι καλικάντζαροι τρέχουν να κρυφτούν μόλις λησεί ο τρίτος, ο λευκός πετεινός που διαλαλεί το ξημέρωμα, θα ξαναεμφανιστούν τα μεσάνυχτα κι αλλοίμονο σ' αυτόν που θα έχει την αποκοτιά να κυκλοφορεί και να τους συναντήσει. Ο Βυζαντινός Βασίλειος ο Μεγαλομύτης αναφέρει για τον πετεινό «Αυτού φωνήσαντος πας δαίμων φεύγει», ενώ ο Λουκιανός γράφει για την παρουσία των δαιμονικών μορφωμάτων «...και συνήν άχρι δη αλεκτρυόνων αδόντων».

Για τους καλικάντζαρους έχουν γραφτεί πολλά κωμικά πειραχτικά δίστιχα και τραγούδια. Ένα από αυτά τραγουδιέται με παραλλαγές στο ρυθμό του τραγουδιού «Την πίττα που ‘φαγε ο Σπανός», του τόσο γνωστού από το έργο του θεάτρου σκιών «Οι τρεις σπανοί».

Την πίττα που ‘φαγε ο Παγανός
ήταν κολοκυθένια!
Τζουμ-πα, τζουμ-πα, πα πα πα ραμ!
Ραμ-πα, ραμ-πα. Ραμπα, παμ!

Τα χέρια που την έπλασαν
ήταν μαλαματένια.
Τζουμ-πα, τζουμ-πα, πα πα πα ραμ!
Ραμ-πα, ραμ-πα. Ραμ-πα παμ!

Ο φούρνος που την έψησε
ήτανε μαρμαρένιος!
Τζουμ-πα, τζουμ-πα, πα πα πα ραμ!
Ραμ-πα, ραμ-πα. Ραμ-πα παμ!

Κι ο Κάλκας που την έφαγε
ήταν κολοκυθένιος»
Τζουμ-πα, τζουμ-πα, πα πα πα ραμ!
Ραμ-πα, ραμ-πα. Ραμ-πα παμ!

Στα χωριά και τις κωμοπόλεις, τις Βόρειας Ελλάδας και του Πόντου, άναβαν μεγάλες φωτιές στις πλατείες την παραμονή των Χριστουγέννων ή της Πρωτοχρονιάς, βαρούσαν κουδούνια και μεταμφιέζονταν για να τρομάξουν τους καλικάντζαρους (Ρογκατσάρια, Μωμόγεροι, Κόλιαντα). Σήμερα τις παραδόσεις αυτές συντηρούνται εθιμικά σαν πολιτιστικές εκδηλώσεις από τους τοπικούς συλλόγους και τις πολιτιστικές δραστηριότητες διάφορων δήμων. Είχα την ευκαιρία να παραβρεθώ σε τέτοιες γιορτές στην Όρμα στα λουτρά Μπόζα, στα Κουφάλια, στον Άγιο Πέτρο του νομού Κιλκίς. Παντού το γλέντι καλά κρατούσε, με τα χάλκινα να παίζουν ντόπιους σκοπούς κι όλοι να χορεύουν χορούς κυκλωτικούς γύρω από τη φωτιά. Στην Όρμα μοίραζαν στον κόσμο φασουλάδα, ελιές, χαλβάδες, ενώ το κρασί έρρεε άφθονο. Κάποιοι παίρνανε από τη φωτιά καρβουνιά και ψήνανε κρέατα.

«Ξύλα, κούτσουρα, δαυλιά αναμμένα,
χαθήτε, φύγετε, παγανά στριμένα».

Οι καλικάντζαροι φεύγουν την ημέρα των Φώτων (Θεοφάνεια), όταν ο παπάς αγιάζει τα ύδατα. Έντρομα τα Παγανά φωνάζουν:

Φεύγετέ, να φεύγουμε
κι ήρθε ο παπάς ο Τούρλακας
θ’ αγιάσει, θα ξεγιάσει
και θα μας τουμπανιάσει.

Φεύγετε, να φεύγουμε
κι ήρθε ο παπάς, ο πάπαρδος,
με την αγιαστούρα του
και τη βρεχτούρα του

Κι ήρθε κι η παπαδιά με θυμιατό,
Φώτα λιβάνι κι αγιασμό.

Κι έτσι οι καλικάντζαροι εξαφανίζονται επιστρέφοντας στα έγκατα της γης, ανανεώνοντας όμως το ραντεβού τους για την παραμονή των Χριστουγέννων της νέας χρονιάς.

Θρύλοι και παραδόσεις μιας άλλης εποχής, περασμένα μα όχι ξεχασμένα! Πολύτιμες λαογραφικές παρακαταθήκες. Θα γράψει γι’ αυτές ο Δημήτριος Λουκάτος στη μελέτη του «Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία»: «Οι θρύλοι κι οι παραδόσεις είναι πολύτιμα κείμενα για τη μελέτη της ψυχογραφίας του έθνους μας, για την ιχνηλάτηση της τοπικής ιστορίας μας, αλλά και για τον παραδοσιακό ανεφοδιασμό της λογοτεχνίας και της τέχνης μας». Πράγματι μπορεί να βρει κανείς πολλά λαογραφικά στοιχεία για τους καλικαντζάρους στην παιδική λογοτεχνία κι όχι μόνο.

Έτσι ανθολογώντας ενδεικτικά: Πάνου και Χάρη Κατσιμίχα «Η αγέλαστη Πολιτεία» (cd), Ζωρς Σαρή «Στενά παπούτσια», Γ. Αθάνας «Τα χριστουγεννιάτικα τσαρούχια», Στρατή Μυριβήλη «Τα Παγανά», Ιωάννας Σαραβάνου «Ο Πικολής», Π. Τσιμικάλη «Ψηλά στη στάνη της Γαρυφαλλιάς», Δημήτρη Μπόγρη «Η Πρωτοχρονιά», Πιπίνας Τσιμικάλη «Ο πρασινοσκούφης», Γιάννη Βλαχογιάννη «Ζητούνται καλικάντζαροι», Ζωή Βαλάση «Το καλικαντζαράκι που έχασε το δρόμο του», Γ. Κρόκου «Τα καλικατζαράκια» (ποίημα), Βαγγέλη Τσισιόπουλου «Ο Καλικάντζαρος που έχασε το δρόμο του», Τάσου Παπαποστόλου «Καλικάντζαροι κι η κακιά πεθερά». Τέλος τα θεατρικά «Όνειρο του δωδεκάμερου» του Γιώργου Θεοτοκά και «Οι καλικάντζαροι» του Κώστα Μακίστου (Παπαχαλαράμπους).

Οι αγροτοδημοτικές πολιτισμικές καταβολές των καραγκιοζοπαϊκτών εκμεταλλεύτηκαν με εύθυμο και χαριτωμένο τρόπο την παρουσία και δράση των καλικαντζάρων στον μπερντέ του ελληνικού θεάτρου σκιών, άλλοτε δραματοποιώντας πιστά τις παραδόσεις

κι άλλοτε ακροβατώντας πάνω σε ποιο σύγχρονες έντεχνες δραματουργικές προσπάθειες. Και η αλήθεια είναι πως όσο, κι ιδιαίτερα οι νεότεροι καραγκιοζοπαίκτες, να θέλουν να παρουσιάσουν πιο σύγχρονα μοτίβα στις παραστάσεις τους, οροθετούνται ασφυκτικά από τις πατροπαράδοτες παραδόσεις. Από την άλλη στις σύγχρονες χριστουγεννιάτικες εορταστικές εκδηλώσεις, νέοι και παιδιά ντύνονται καλικάντζαροι και δρύνε πióτερο σαν κλόουν παρά σαν Παγανά, διαστρέφοντας με τα «χαζά» έντεχνα καμώματα τους, την περί καλικαντζάρων παράδοση του Δωδεκαήμερου.

Είναι κατανοητό ότι οι παραστάσεις με πρωταγωνιστές καλικάντζαρους παίζονται μόνο στο εορταστικό ρεπερτόριο των καραγκιοζοπαικτών και είναι πάντα καλοδεχούμενες από τους μικρούς θεατές. Η εντύπωση της εικόνας του μπερντέ, πρέπει να συνάδει με την παράδοση, τόσο στην κοψιά και τη συμπεριφορά των καλικαντζάρων, όσο και στο χρονικό διάστημα που εμφανίζονται (Δωδεκάμερο, νύχτα). Την εντύπωση της εικόνας ενισχύουν η κατάλληλη υποβλητική μουσική (π.χ. χρησιμοποιούνται κάποιοι από τους Ελληνικούς χορούς του Νίκου Σκαλκώτα) και τα κατάλληλα οπτικά (νυκτερινό σκηνικό) ή ηχητικά (καμπάνες, λάλημα κόκορα) εφέ. Οι καλικάντζαροι ενίοτε χορεύουν γύρω από το θύμα τους ή το αναγκάζουν να χορέψει. Σ' αυτές τις περιπτώσεις συνήθως προτιμάται ο χορός πόλκα (Ροζαμούντε). Η αστικοποίηση της παραδοσιακής λειτουργίας και οι τεχνολογικές εξελίξεις στενεύουν τα όρια του παραδοσιακού κι αναζητούν πιο έντεχνες διεργασίες. Εξ' άλλου κι η διεύρυνση της ταξικής βάσης των θεατών του θεάτρου σκιών, είναι πιο ανεκτική στις νεωτεριστικές καινοτομίες. Σήμερα κάποιοι καραγκιοζοπαίκτες για την καρπαζιά ή τον ξυλοδαρμό, δεν χρησιμοποιούν την παραδοσιακή τράκα (φάπα), αλλά τεχνητή κατασκευή που λειτουργεί με το πόδι (πετάλι). Στην παράσταση «Το μαγεμένο δεντρί» κάποιες φορές το στοιχείο είναι καλικάντζαρος (Μιχάλης Χατζάκης, Θίασος Σκιές και Γέλια), ενώ καλικάντζαροι φιλοτεχνούνται και στα ανάλογα «προγράμματα», αφίσες ή πρωτοχρονιάτικες κάρτες ευχών των καραγκιοζοπαικτών. Στα σκηνικά απαραίτητη είναι η παρουσία πηγαδιού, μύλου ή σπηλιάς, απ' όπου βγαίνουν οι καλικάντζαροι και αρμόζει να είναι κοπιδιαστά χαρτόνινα σκηνικά, που συνάδουν περισσότερο με το θέατρο σκιών και το μυστηριακό και μεταφυσικό θέμα της παράστασης. Όπως και να έχει, οι παραστάσεις αυτές είναι

μια πρόκληση για τους καραγκιοζοπαίκτες, αφού η δημιουργική τους φαντασία και οι δεξιότητες τους, βρίσκουν ευρύ πεδίο εφαρμογής στην κατασκευή των σκηνικών, των φιγούρων, του περιεχόμενου, του ύφους και του ήθους του μπερντέ τους.

Τα τελευταία χρόνια η προσφιλής στον παιδόκοσμο παράδοση των καλικαντζάρων, ζωντανεύει στον μπερντέ όλων σχεδόν των καραγκιοζοπαικτών, σε πολλές διασκευές και μοτίβα, που όμως η κοινή τους παραδοσιακή βάση κάνει τα περισσότερα να αλληλοκαλύπτονται. Έτσι πάλι ενδεικτικά, αναφέρουμε κάποιους καραγκιοζοπαίκτες και τις σχετικές παραστάσεις που είδαν τα φώτα του μπερντέ τους: Γιάννης Νταγιάκος «Ο Καραγκιόζης κι οι καλικάντζαροι», Κώστας Κουτσουμπλής «Ο Καραγκιόζης κι ο καλικάντζαρος», Θέατρο Σκιών Αθανασίου «Ο Καραγκιόζης και τα καλικαντζαράκια», Σωκράτης Κοτσορές «Τα Χριστούγεννα του καλικάντζαρου», Άθως Δανέλλης «Ο πονηρός καλικάντζαρος», «Έφυγαν οι καλικάντζαροι», Άθως Δανέλλης-Γιουβάν «Ο Καραγκιόζης κι η συμμορία των καλικαντζάρων», Στάθης Λαγκαδάς «Ο Καραγκιόζης κι οι καλικάντζαροι», Ηπειρώτης «Ο Καραγκιόζης, ο καλικάντζαρος κι ο γέρο Τσιφούτης», Ηλίας Καρελλάς «Ο χορός των καλικαντζάρων», Θέατρο Σκιών Σπυρόπουλου «Ο Καραγκιόζης κι οι καλικάντζαροι», Κωνσταντίνος Ντούπας «Ο Καραγκιόζης κι οι καλικάντζαροι», Οδυσσέας Κανλής «Τα καλικαντζαροπαιδέματα του Καραγκιόζη», Χρ. Στανίση «Η νύχτα των καλικαντζάρων». Ο Μιχάλης Χατζάκης παρουσίασε τα έργα του «Οι Κωλοβελόνηδες» και «Ο Ασωτος κουμπάρος». Στον «Άσωτο κουμπάρο» του Μ. Χατζάκη βασίστηκε η δομή παράστασης που έπαιξε ο Θωμάς Αγραφιώτης. Του Γιάννη Χατζή: «Ο Καραγκιόζης κι ο θησαυρός των Χριστουγέννων», «Ο Καραγκιόζης κι η κακιά μητριά», «Ο μύλος των καλικαντζάρων», Ο Καραγκιόζης Λυκοκάντζαρος», «Το πηγάδι των καλικαντζάρων (Ο χορός των Καλικαντζάρων)», «Οι καλικάντζαροι κι η Βασιλόπιττα» (2020, άπαιχτο).

Αξίζει να αναφερθεί ότι Χρίστος Δάλκας το 2002, παρουσίασε πανεπιστημιακή διατριβή με θέμα «Καλικάντζαροι, Νεράιδες και Καραγκιόζης. Μια τριλογία των περιπετειών και των μεταμορφώσεων του εξιλαστήριου θύματος».

Για μια ακόμα χρονιά, σήμερα των Φώτων του 2020 οι καλικάντζαροι φύγαν. Για μια ακόμα φορά θα μας λείψει ο πανζουρλισμός τις πιτσιρικάριες στις παραστάσεις μας, μέρες που ήταν, με τα καμώμα-

τα και τα χνέρια των νεοελληνικών αυτών δαιμονίων στο μπερντέ. Στο κάτω-κάτω ήταν τα δικά μας ξωτικά, ενός όχι τόσο μακρινού παρελθόντος, που και φέτος ζωντάνεψε η μαγεία και το όνειρο του ντόπιου θεάτρου σκιών.

Και «κοίτα να δεις», με τον αγιασμό των υδάτων κι όπως φεύγαν έντρομα μέσα από το πηγάδι, για να γυρίσουν στα υπόγεια θολάμια τους εκείνο το καλικαντζαράκι το Τσιλικρωτό, πρόλαβε να γυρίσει το

κεφάλι και να κλείσει τσακπίνικα και περιπαιχτικά το μάτι στους θεατές του καραγκιόζη και στην εξελισσόμενη πολιτιστική μας ταυτότητα και ήταν σαν να έλεγε:

«Χρόνια πολλά να έχετε φίλοι μου αγαπημένοι, να είστε όλοι χαρούμενοι και καλοκαρδισμένοι».

Σαλονίκη. Των Φώτων 2020

ΥΓ: Εκτός από το προσωπικό μου αρχείο και τις εμπειρίες μου για το θέατρο σκιών, για τη σύνταξη του κειμένου πολύτιμα ήταν το Διαδίκτυο και οι παρακάτω μελέτες, ανθολογίες και θεατρικά έργα:

Χάρη Σακελαρίου «Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας». Δίπτυχο 1982.

Μαρίας Μιράσγεζη «Οι καλικάντζαροι στην παιδική λογοτεχνία».

Στυλπ. Π. Κυριακίδη «Ελληνική Λαογραφία» Μέρος Α. Αθήνα 1965.

Θανάση Π. Κωστάκη «Ματιές στον πολιτισμό μας». Αθήνα 1970.

Γ. Α. Μέγα «Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας» Οδυσσέας 1988

Δημήτριου Σ. Λουκάτου «Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία» Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης. Αθήνα 1977.

Νικ. Γ. Πολίτου «Νεοελληνική Μυθολογία». Τόμος 1ος 1979.

Άλκη Κτριακίδου-Νέστορος «Οι 12 Μήνες. Τα λαογραφικά». Μαλλιάρης Παιδεία 1982.

Θάνου Βελούδιου «Αερικά-Ξωτικά-Καλικάντζαροι».

Τάσου Παπαποστόλου «Μύθοι, θρύλοι, παραδόσεις». Άγκυρα 1983.

Μιχάλη Χατζάκη «Το έντεχνο θέατρο σκιών. Θεωρία και πράξη». Προσκήνιο 1998.

Βύρωνος Κωνσταντάρα «Οι καλικάντζαροι κι η Αθηναϊκή Παράδοση». Ελληνική Δημιουργία, τεύχος 46, 1 Ιανουαρίου 1950.

Γιάννη Βλαχογιάννη «Ζητούνται καλικάντζαροι». Διηγήματα Ελλήνων συγγραφέων για τα Φώτα. GUTENBERG, 1990.

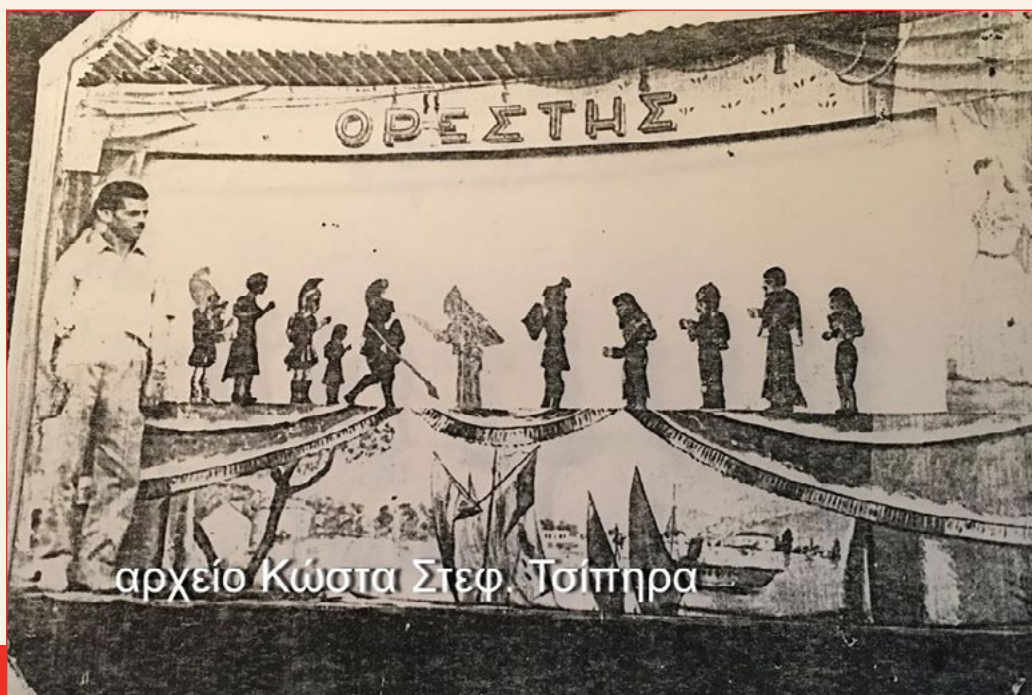
Χάρη Ανδρέου. «Χριστούγεννα». Ανθολογία κειμένων.

«Ανθολόγηση διηγημάτων Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς» Τόμος 1ος. Πατάκη 1994.

Θωμά Αγραφιώτη «Το νεοελληνικό θέατρο σκιών ως μέσο αγωγής των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Χριστιανοπαιδαγωγική θεώρηση» Αφοί Κυριακίδη 2008.

Κώστα Μακίστου 9παπαχαλαάμπους) «Οι καλικάντζαροι». Σειραν σχολικού θεάτρου Νο 2. Βιβλιοπωλείο Αθ. Θ. Πούντζα, Αθήνα.

«Όνειρο του Δωδεκάρου» Γιώργου Θεοτοκά. Πρόγραμμα της παιδικής σκηνής του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος. Θεατρική περίοδος 2007-8

Ο Ορέστης με φιγούρες από το έργο:
Ο Στρατηγός Βελισσάριος
Αρχείο: Κώστας Στεφ. Τσίπηρας

Ο Καραγκιόζης στην Αντίσταση

Β' ΜΕΡΟΣ

επιμέλεια: Τ. Κωστιδάκης - Σ. Κοτσορές

Σε συνέχεια του αφιερώματος μας «ο Καραγκιόζης στον πόλεμο και στην αντίσταση», σας παρουσιάζουμε τη συνέχεια ορισμένων αποσπασμάτων από το βιβλίο του καραγκιοζοπαίκτη Ορέστη-Ανέστη Βακάλογλου, (Αχαϊκές Εκδόσεις) για τις ημέρες του Πολέμου, αλλά και της Κατοχής. Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση.

Στη Ρακίτα, καλοκαίρι του '43, ήμουν σε ομάδα να παραλαμβάνουμε τις ρίψεις από τα αγγλικά αεροπλάνα. Ρίχναν σιδερένια κιβώτια γεμάτα λίρες. Ποιος ήξερε τότε τι θα γίνει μετά τον πόλεμο, να φροντίσει να κρύψει κάτι; Είμασταν στην ομάδα τέσσερις. Ένα παιδί Παναγιώτης από το Σανταμέρι, ένας Βασίλης από το Μπρακουμάδι, εγώ και από κοντά ένας Εγγλέζος. Αλλά πάνω στο βουνό και μέσα στη νύχτα άμα ήθελες χανόσουν. Τότε όμως δεν πήγαινε το μυαλό μας στο πονηρό, είμασταν όλοι αγνοί. Το μόνο που θέλαμε ήταν να τελειώσει ο πόλεμος και νομίζαμε ότι μετά θα ζήσουμε στον παράδεισο. Πού μυαλό τότε για λίρες. Ένας γείτονας μου, πρέπει να έκρυψε ολόκληρο

κιβώτιο. Μετά την κατοχή αγόρασε οικόπεδα, έχτισε σπίτια, έκανε μεγάλες προκοπές.

Από πολεμικές επιχειρήσεις έλαβα μέρος στη μάχη της Χαλαντρίτσας τον Ιούλιο του '43 που χτυπήσαμε την ιταλική φρουρά και στην επιχείρηση κατά της Αχαΐα Κλάους. Εκεί έσκασε ένας όλμος δίπλα μου και χτύπησε ένα φίλο μου, Δημάκη Μαυρονικολέα. Τον έβαλα στον ώμο και καθώς πήγαινα προς Τοπόλοβα-Μπαρδικώστα, έριχνα και καμιά. Τον ανέβασα στο βουνό και σώθηκε, ζει ακόμη.

Αλλά εκείνο που θυμάμαι ζωντανά ήταν η επιχείρηση στο Βαλτέτσι με το Τάγμα του Μελά. Κάναμε αυτήν την επιχείρηση γιατί οι Βαλτετσинοι είχαν σκοτώσει δέκα αντάρτες. Τρία τάγματα μαζεύτηκαν και το σχέδιο ήταν να

ξεκάνουμε το χωριό γιατί όλοι ήταν συνεργάτες των Γερμανών. Περπατάγαμε μερόνυχτα χωρίς νερό, άλλοι με τα πόδια άλλοι με μουλάρια. Εκεί που ετοιμαζόμαστε να τους χτυπήσουμε, πλάκωσαν Γερμανοί από Τρίπολη με φορτηγά και τανκς να τους προστατεύσουν και γλιτώσανε. Τους πήραμε όμως πέντε χιλιάδες γιδοπρόβατα, όλη την κτηνοτροφία τους. Ξημερώνοντας, άλλος τράβαγε πέντε ζωντανά, άλλες δέκα και μπήκαμε πάλι στα μονοπάτια. Άλλα μοίρασαν, άλλα φάγαμε, άλλα τα πούλησαν. Εγώ δεν πήρα τίποτα. Παπούτσα δεν είχα, μου είχαν λιώσει και τα είχα δεμένα με κάτι λινάτσες, αλλά δεν το θεωρούσα σωστό να ξυπολήσω κάποιον, ακόμη και σκοτωμένο, για να ποδεθώ εγώ.

Με την απελευθέρωση, από την Εγλυκάδα που ήμασταν με το Τάγμα του Ρήγα, Μπήκαμε μέσα στην Πάτρα. οι Ιταλοί παρά δώσανε τα όπλα και ερχόσαντε μαζί μας, αλλά οι Γερμανοί

αντιστεκόσαντε. Θυμάμαι κάτω από τα Ψηλάλωνα, εκεί Παναχαϊκού και Βύρωνος έγιναν πραγματικές μάχες.

Φεύγοντας οι Γερμανοί όλη η πολιτεία βγήκε στους δρόμους. Μπήκαν στην Πάτρα ο Κανελλόπουλος μαζί με τον Βελουχιώτη και έβγαλαν λόγους, όλοι πανηγυρίζαμε, νομίζαμε ότι τα βάσανά μας τελείωσαν. Αλλά από την πρώτη ημέρα των πανηγυρισμών άρχισαν να καταφθάνουν οι Εγγλέζοι με τους μαύρους και να οργανώνονται τα τάγματα ασφαλείας.

Μετά τα Δεκεμβριανά της Αθήνας, άρχισαν τα επεισόδια και στην Πάτρα. το Τάγμα μας ήταν στρατοπεδευμένο κάτω από το Σαραβάλι και το χτύπησαν οι Εγγλέζοι με μυδράλια και μπαζούκας. Με τον ελαφρύ οπλισμό μας, Πού να τις αντιμετωπίσουμε;

Με την παράδοση των όπλων, είχα πάνω μου δύο πιστόλια ένα μεγάλο γερμανικό και ένα μικρό δολοφονίας.

«Του Μπαρμπούτη τα καμώματα»

σκίτσα: Νίκος Μπαρμπούτης

Κοπρίτης: Ω ρε παναβία μου, εγώ πατέλα θα
προτιμούσα να είχα τρίγωνο πανοράματος αλλά
θα βολεψτώ με αυτό προς το παρόν!

Κολλητήρια:
Αρχιμηνιά και αρχιχρονιά
κι η τσέπη άδεια από λεφτά
και η κοιλιά παίζει ταμπούρλο
με τον πατέρα μας...τον πατέρα μας τον μούργο!

Μπαρμπαγιώργος: Μπράβο ωρε κούτσικα! Ωραίγια το
σκούξατε το κάλαντο! Πάρτε από μια πενταρούλα!

Καραγκιόζης: Καταξοδεύτηκε ο βλάχος, πάλι
κουβαρνταλίκια! Δεν πειράζει γιατί όση ώρα εκείνος έδινε
την πενταρούλα, εγω του βούτηξα μια κατσικούλα! Θα το
γλεντήσει η οικογένεια Χα! Χα! Χα!
Καλή Χρονιά με Υγεία, γεμάτη κοιλιά και πολλά χαμόγελα !!!

Ακούσατε, ακούσατε, κατά διαταγή
της Συντακτικής επιτροπής, όποιος
διαβάσει την εφημερίδα αυτή υποχρεούται
να μας πει ή να μας γράψει την άποψή του
και τις παρατηρήσεις του για να
βελτιωθεί-εί-εί.

Ακούσατε ακούσατε ε ε ε ε! Δεν
χρειαζόμαστε μόνο καλά λόγια, θέλουμε
και κριτικηπητή! Όποιος μας γράψει μόνο
καλά λόγια θα τον στείλουμε να τον φάει
το καταραμένο φίδι!!! Και δεν τον σώζει
ούτε ο Μέγας Αλέξαντρορος!

_____ * _____

Μήνυμα από το πρώτο τεύχος (Νοέμβριος 1990),
που παραμένει μέχρι τα σήμερα επίκαιρο, συνοδευόμενο από το
ωραίο σκίτσο του Καλλιτέχνη Γιάννη Νταγιάκου.

*Μηνιαία
ηλεκτρονική έκδοση
του Πανελλήνιου Σωματείου
Θεάτρου Σκιών*

okaragkiozismas@gmail.com

